שאלה

לכבוד...

נפשי בשאלתי בענין ׳תיקון הכללי׳ שייסד רבינו ז״ל, כי בענין זה נמצאות שיחות רבות, שהנה פעמים מובא (ליקוטי תנינא סימן צב) שהתיקון הנ״ל הוא רק למקרה לילה שנעשה באונס ובשוגג, ופעמים מובא (שיחות הר״ן סימן קמא) שרבינו ז״ל יתאמץ עי״ז להושיע ולתקן את האדם, ולכאורה הכוונה היא לכל התיקונים ואף למה שפגם במזיד.

ואכן כשדיברתי מענין זה עם חבריי, אזי היו מהם שאמרו בפה מלא: **א.** שזה התיקון הוא מועיל גם לפגם הנ״ל במזיד, וכשהראתי להם שמובא שזה התיקון הוא דוקא למה שנאנס בשוגג, אז מנגד הראו לי את הבטחת רבינו ז״ל לתקן את כל מי שיאמרם על קברו, ולכאורה לא חילק שם בין שוגג למזיד; **ב.** גם היו מחבריי שרצו לסייג שהכוונה היא דוקא לאמירת התיקון הנ״ל בראש השנה, שדוקא אז נעשה תיקון גמור אם עבר במזיד, כי כך אמר רבינו ז״ל (חיי מוהר״ן סימן תו), שבראש השנה הוא יכול לתקן גם את מי שאינו יכול לתקן בכל השנה כולה; **ג.** גם היו שהפליגו, שזה התיקון [בראש השנה] הוא גדול כל כך ואף אם לכתחילה הוא פוגם בכל עת במזיד; **ד.** והיו שהפליגו למעלה ראש, שאפילו אמירת התיקון הנ״ל גם לא בציון הקדוש וגם לא בראש השנה היא מועילה על מה שפגם ופוגם בכל עת במזיד, רחמנא ליצלן (אם איני פגום באמונת חכמים, אז לענ״ד זה נשמע שיבוש חמור, וחשוב לי מאד שיהיו לפני מקורות ברורים אשר יבטלו הטעות הזאת מן העולם); **ה.** עוד נסתפקתי האם יש ענין לומר התיקון הנ״ל בכל יום, או רק לאחר מקרה ח״ו; **ו.** גם מעיקרא נסתפקתי מדוע שעל כל הנ״ל לא תספיק תשובה שלימה וכמו שמובא בזוהר הקדוש, שתשובה תקיפה מועילה על פגמי הברית.

בקיצור, כפי שעיניכם רואות, אני מבולבל מאד בזה הענין, ואני בטוח שרבים כמוני לא יודעים לתרץ כל הנ״ל מתוך המקורות, אלא רק מתוך סברת לבם, ובזה איני חפץ כלל, וכמו ששמענו מפיכם רבות, שמוכרחים לדבר רק מרבינו ז״ל וממה שכתוב בספריו הקדושים ולא רק מסברת הלב. ועל כן, בכל לשון של בקשה, שלחו לי בבקשה תשובה ברורה עם מקורות, וכדי שיהיו הדברים מתיישבים על הלב. אין מילים בפי להודות, יישר כח גדול על כל מפעלכם.

תשובה

פתיחה

לכבוד השואל החביב והיקר אשר ניכר מתוך דבריך הכנים שאתה רוצה ומחפש את האמת, אשריך מאד, כי כבר הבטיחנו גאון עוזנו ותפארתנו מוהרנ״ת ז״ל (בליקוטי הלכות, הלכות סימני בהמה טהורה, הלכה ד), שמי שיבקש ויחפש האמת, אזי גם יזכה לה. והנה כדי למצוא האמת בפועל, הודיענו רבינו ז״ל את התורה הנפלאה ׳ואתם תהיו לי׳ (ליקוטי מוהר״ן סימן לד), ושם מבואר שלתקן את חרפות הלב, שבכלל זה הם גם כל ספקותיך לעיל, הוא ע״י ג׳ נקודות, שהן: נקודת הצדיק, נקודת החבר, ומיניה וביה. והנה מאחר וביקשתני לבאר לך את מה שמובא בספרי רבינו ז״ל **מתוך המקורות**, אזי בזה תתגלה לך ׳נקודת הצדיק׳, אך לאחר מכן גם עליך להתברר בענין זה (עם המקורות שבתשובה לקמן) עם חבריך הטובים (ובתנאי שגם הם מחפשים אמת, וד״ל), ובזה גם תזכה לקבל ההארה מ׳נקודת החבר׳. ולבסוף, ואף חשוב מן הכל, תשתדל להתבודד ולהתפלל בינך לבין בוראך על כל המקורות והביאורים שיבואו לקמן, ובזה גם תזכה לנקודה השלישית הנקראת ׳מיניה וביה׳, ועי״ז פיך יאיר ללבך, ובזה יתוקנו כל החרפות ויוסרו כל הספקות. ודיינו אם לכך נוצרנו, לסייע כל אחד לחברו ולהתיר לו הספקות, כי כל העולם לא נברא אלא בשביל זה, להיות צוותא לצדיק ולגלות אורו ואמיתתו בעולם (חיי מוהר״ן סימן שטז), ובודאי שענין זה מוכרח מאד מאד ואפילו ע״י שפלים וקטנים כמונו, כי בעת שמביאים הדברים בשם אומרם, אזי הם נשמעים ומתקבלים על הלב ומביאים גאולה לעולם, וזה החלי בס״ד.

סדר התגלות של ה׳תיקון למקרה לילה׳

קודם שנבאר היטב את כל החילוקים שהקשת לעיל, בהכרח לעמוד על דברי מוהרנ״ת ז״ל בשיחות הר״ן (סימן קמא), ושם ביאר היטב ובארוכה את כל סדר ההשתלשלות של ׳תיקון למקרה לילה׳ שייסד רבינו ז״ל, ובכלל דבריו גם מבואר ענין ׳תיקון הכללי׳ על קברו, כאשר עיניך תחזינה מישרים שהם **שני תיקונים נפרדים**. והנה אביא לך את לשונו הזהב (שם בשיחות הר״ן) עם תוספת ביאורים והשלמות של עוד שיחות ותורות הקשורות לענין, באופן שיתבאר לך תחילה כיצד השתלשל התיקון הנורא של ׳מקרה לילה׳, ולאחר מכן גם ׳התיקון הכללי׳ על קברו של רבינו ז״ל. וגם יתבאר לך אגב אורחא, בעבור מה מיועד כל אחד מהתיקונים הנ״ל, ובזה יתורצו כל שאלותיך לעיל. וזו לשונו הזהב:

בְּסִימָן צ״ב (לִקּוּטֵי תִּנְיָנָא), תִּקּוּן לְמִקְרֶה לַיְלָה רַחֲמָנָא לִצְלָן, לוֹמַר עֲשָׂרָה קַפִּיטְל תְּהִלִּים כַּמְבֹאָר בְּסִימָן ר״ה וְכוּ׳, וְדַע שֶׁאֲלוּ הֵם הָעֲשָׂרָה קַפִּיטְל תְּהִלִּים וְכוּ׳. דַּע אָחִי, כִּי בְּתְחִלָּה אָמַר הוּא ז״ל הַתּוֹרָה הַמַּתְחֶלֶת: ״תִּקּוּן לְמִקְרֶה לַיְלָה״, כַּנִּדְפָּס בַּסֵּפֶר הָרִאשׁוֹן בְּסִימָן ר״ה.

אלו הדברים שכתב מוהרנ״ת ז״ל בשיחה הנ״ל, הם השלמה והרחבה לענין אמירת התיקון לעשרה מזמורים המבואר בליקוטי תנינא (סימן צב). ועל כן טרח להודיענו מהו סדר הזמנים בו נתגלה התיקון למקרה לילה, שהנה ארבע שנים קודם לכן כבר נאמר ענין התיקון הנ״ל **בכללות** ומבלי להודיע מה הם עשרה המזמורים בפרטות, וכמו שמובא בליקוטי קמא (סימן רה), וזו הלשון שם:

> תִּקּוּן לְמִקְרֶה לַיְלָה, רַחֲמָנָא לִצְלָן, לוֹמַר עֲשָׂרָה קַפִּיטְל תְּהִלִּים בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁאֵרַע לוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי יֵשׁ כֹּחַ בַּאֲמִירַת תְּהִלִּים לְהוֹצִיא הַטִּפָּה מֵהַקְּלִפָּה שֶׁלָּקְחָה אוֹתָהּ, כִּי תְּהִלִּים בְּגִימַטְרִיָּא לִילִי״ת עִם הַחֲמֵשׁ אוֹתִיּוֹת שֶׁל שְׁמָהּ שֶׁהִיא הַמְמֻנָּה עַל זֶה כַּיָּדוּעַ, וְצָרִיךְ לְכַוֵּן בִּשְׁעַת אֲמִירַת תְּהִלִּים, שֶׁתְּהִלִּים בְּגִימַטְרִיָּא תפ״ה, שֶׁהוּא מִכְוָּן כְּמִסְפַּר הַשְּׁנֵי שֵׁמוֹת ׳אֵל אֱלֹקִים׳ בְּמִלּוּאוֹ, כָּזֶה: אָלֶף לָמֶד אָלֶף לָמֶד הֵי יוּד מֵם, שֶׁעַל יְדֵי הַשְּׁנֵי שֵׁמוֹת אֵלּוּ יוֹצְאָה הַטִּפָּה מֵהַקְּלִפָּה, כִּי הַטִּפָּה הִיא בְּחִינַת חֶסֶד וּגְבוּרָה כַּיָּדוּעַ, כִּי יֵשׁ בָּהּ כֹּחַ אֵשׁ וּמַיִם חֲמִימוּת וְלַחוּת שֶׁהֵם בְּחִינַת חֶסֶד וּגְבוּרָה, וְעַל יְדֵי הַשְּׁנֵי שֵׁמוֹת ׳אֵל אֱלֹקִים׳ הַנַּ״ל שֶׁהֵם בְּחִינַת חֶסֶד וּגְבוּרָה כַּיָּדוּעַ שֶׁהֵם גִּימַטְרִיָּא תְּהִלִּים כַּנַּ״ל, עַל יְדֵי זֶה מוֹצִיאִין הַטִּפָּה מִשָּׁם, וְזֶה צָרִיךְ לְכַוֵּן בִּשְׁעַת אֲמִירַת תְּהִלִּים.
>
> וְעַל כֵּן צָרִיךְ לוֹמַר עֲשָׂרָה קַפִּיטְל, כִּי יֵשׁ עֲשָׂרָה מִינֵי זְמָרָה, שֶׁהֵם בְּחִינַת הָעֲשָׂרָה לְשׁוֹנוֹת שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶם סֵפֶר תְּהִלִּים כַּמּוּבָא (בִּגְמָרָא פְּסָחִים קי״ז וּבַזֹּהַר), שֶׁהֵם אַשְׁרֵי וְלַמְנַצֵּחַ וּמַשְׂכִּיל וְהַלְלוּיָהּ וְכוּ׳ עַיִן בְּפֵרוּשׁ רַשׁ״י, וְיֵשׁ כֹּחַ בְּכָל לָשׁוֹן וְלָשׁוֹן שֶׁל הָעֲשָׂרָה לְשׁוֹנוֹת הַנַּ״ל לְבַטֵּל כֹּחַ הַקְּלִפָּה הַנַּ״ל, כִּי כָּל אֶחָד מֵאֵלּוּ הַלְּשׁוֹנוֹת, הֵם הֶפֶךְ הַקְּלִפָּה הַנַּ״ל, כִּי ׳אַשְׁרֵי׳ הוּא לְשׁוֹן רְאִיָּה וְהִסְתַּכְּלוּת, הֶפֶךְ הַקְּלִפָּה הַנַּ״ל שֶׁעִקַּר כֹּחָהּ מִקְּלִקּוּל הָרְאוּת, מִבְּחִינַת ״וַתִּכְהֶיןָ עֵינָיו מֵרְאוֹת״, בִּבְחִינוֹת ״יְהִי מְאוֹרֹת״ חָסֵר, וְדָרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (תִּקּוּנֵי זֹהַר תִּקּוּן מ״ד דַּף עט:): ׳דָּא לִילִית׳, נִמְצָא שֶׁעִקַּר כֹּחָהּ מִקְּלִקּוּל הָרְאִיָּה, וְ׳אַשְׁרֵי׳ שֶׁהוּא לְשׁוֹן רְאִיָּה הִיא הֶפֶךְ מְמֻנָּה. וְכֵן ׳מַשְׂכִּיל׳, כִּי הִיא בְּחִינַת מְשַׂכֵּל, וּמַשְׂכִּיל הוּא הֶפֶךְ מִזֶּה, וְעִנְיָן זֶה עַיִן בְּמָקוֹם אַחֵר (לְעֵיל בְּסִימָן יט). כִּי עִקַּר כֹּחָהּ **לְהַחֲטִיא אֶת הָאָדָם בְּמִקְרֶה**, חַס וְשָׁלוֹם, הוּא עַל יְדֵי לְשׁוֹן תַּרְגּוּם, שֶׁהוּא בְּחִינַת מַשְׂכִּיל עַל יְדֵי תַּרְגְּמָן, שֶׁהוּא מְעָרֵב טוֹב וָרַע, לְפָעָמִים מְשַׂכֵּל וְלִפְעָמִים מַשְׂכִּיל, עַיִן שָׁם [ומובא שם להדיא שהכוונה היא דוקא למקרה לילה בעת השינה, וכמובא (באות ה) בזו הלשון: ׳וזה בחינת **מקרה לילה**, שהרוח סערה, היינו הרוח שטות, היינו השבעין לשון, עולה ע״י תרגום, ע״י תרדמה, **ע״י שינה**, ויונק מלשון הקודש, מרוח הקודש]. וְכֵן ׳הַלְלוּיָהּ׳, הֶפֶךְ הַקְּלִפָּה, שֶׁשְּׁמָהּ לִילִית, עַל שֵׁם שֶׁהִיא מְיַלֶּלֶת בִּילָלָה תָּמִיד, וְהַלֵּל הֶפֶךְ יְלָלָה, כִּי אוֹתִיּוֹת הַלִּלִי הֵם הֶפֶךְ יְלָלָ״ה. וְהַשְּׁאָר לֹא פֵּרֵשׁ:
>
> גַּם הַטִּפָּה בָּאָה מֵהַדַּעַת שֶׁהוּא בְּחִינַת חֶסֶד וּגְבוּרָה כַּיָּדוּעַ, כִּי גַּם הַטִּפָּה הִיא בְּחִינַת חֶסֶד וּגְבוּרָה כַּנַּ״ל, וְיָדוּעַ שֶׁהַדַּעַת הוּא בְּחִינַת חֲמִשָּׁה חֲסָדִים וַחֲמֵשׁ גְּבוּרוֹת, עַל כֵּן צָרִיךְ לוֹמַר עֲשָׂרָה קַפִּיטְל: וְזֶה בְּחִינַת (תְּהִלִּים ל״ב): ״לְדָוִד מַשְׂכִּיל אַשְׁרֵי נְשׂוּי פֶּשַׁע״ - רָאשֵׁי תֵּבוֹת נַאַף, שֶׁהוּא נִכְנָע עַל יְדֵי בְּחִינַת לְדָוִד מַשְׂכִּיל, דְּהַיְנוּ תְּהִלִּים.

לאחר מכן (בהמשך התורה שם) הוסיף מוהרנ״ת ז״ל עוד הערה ובה מפורטים אותם עשרה מזמורים בפרטות, כי מהדורה זו הדפיס בשנת תקפ״א אחר שכבר נתגלתה התורה בליקוטי תניינא בסימן צב, והרי בשנת תקפ״א כבר נודע לו מה הם העשרה מזמורים בפרטות, ולכן טרח להעיר ולהודיע מאותם מזמורים, וזו לשונו שם בהערה:

> אַחַר כָּךְ גִּלָּה רַבֵּנוּ, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, הָעֲשָׂרָה קַפִּיטֶל תְּהִלִּים בִּפְרָטִיּוּת, שֶׁצָּרִיךְ לְאָמְרָם בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁיִּקָּרֶה לוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, מִקְרֶה בִּלְתִּי טָהוֹר, וְאֵלּוּ הֵן: מִכְתָּם לְדָוִד, **ט״ז**; לְדָוִד מַשְׂכִּיל, **ל״ב**; אַשְׁרֵי מַשְׂכִּיל אֶל דָּל, **מ״א**; כְּאַיָּל תַּעֲרֹג, **מ״ב**; לַמְנַצֵּחַ אַל תַּשְׁחֵת, **נ״ט**; לַמְנַצֵּחַ עַל יְדוּתוּן, **ע״ז**; תְּפִלָּה לְמֹשֶׁה, **צ**; הוֹדוּ לַה׳ קִרְאוּ בִשְׁמוֹ, **ק״ה**; עַל נַהֲרוֹת בָּבֶל, **קל״ז**; הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ אֵל בְּקָדְשׁוֹ, **ק״נ**; וְאָמַר: שֶׁאֵלּוּ הָעֲשָׂרָה קַפִּיטֶל תְּהִלִּים, הֵם תִּקּוּן גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד לְמִקְרֶה חַס וְשָׁלוֹם, וּמִי שֶׁזּוֹכֶה לְאָמְרָם בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם, אֵין צָרִיךְ לִפְחֹד עוֹד כְּלָל מִפְּגָם הַנּוֹרָא שֶׁל הַמִּקְרֶה, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי בְּוַדַּאי נִתְתַּקֵּן עַל יְדֵי זֶה (וְעַיֵּן עִנְיָן זֶה בְּ״לִקּוּטֵי מוֹהֲר״ן תִּנְיָנָא״ בְּסוֹפוֹ [בסימן צב]).

וּבִתְחִלָּה בְּעֵת שֶׁהִתְחִיל לְגַלּוֹתָהּ, לֹא הָיִיתִי לְפָנָיו אָז, אַךְ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ זְכָנוּ וּבָאתִי אֲצָלוֹ סָמוּךְ מְאֹד לְאוֹתָהּ הָעֵת שֶׁהִתְחִיל לְגַלּוֹתָהּ, וְסִפֵּר לִי אֶחָד בְּשִׁמּוֹ הַתּוֹרָה הַנַּ״ל כְּפִי מַה שֶּׁשָּׁמַעְתָּ מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ [ובימי מוהרנ״ת (אות ט) מובא שהוא רבי יצחק ז״ל חתן רבינו ז״ל, וסיפר אז למוהרנ״ת ז״ל כפי הבנתו]**. וּבְתוֹךְ כָּךְ בְּאוֹתוֹ הַשָּׁעָה שֶׁשָּׁמַעְתִּי מִפִּי אַחֵר בְּשֵׁמּוֹ הַתּוֹרָה הַנַּ״ל, בְּתוֹךְ כָּךְ סָבַב הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁדִּבַּרְתִּי עִמּוֹ מִזֶּה, וְחָזַר וַאֲמָרָהּ לְפָנַי בְּקִצּוּר כַּנִּדְפָּס כְּבָר בְּסִימָן ר״ה הַנַּ״ל.**

וּבְאוֹתָהּ הָעֵת שֶׁגִּלָּה הַתּוֹרָה לֹא גִּלָּה אָז אֵיזֶה קַפִּיטֶלִיךְ לוֹמַר, רַק אָמַר סְתָם, לוֹמַר עֲשָׂרָה קַפִּיטְלַךְ תְּהִלִּים לְתִקּוּן הַנַּ״ל. וְשָׁמַעְתִּי מִפִּיו הַקָּדוֹשׁ אָז שֶׁאָמַר, שֶׁהָיָה רָאוּי לְגַלּוֹת אֵיזֶה הֵם עֲשָׂרָה קַפִּיטְלִיךְ תְּהִלִּים שֶׁצְּרִיכִין לוֹמַר, אַךְ אֵיזֶה שֶׁהֵם עֲשָׂרָה קַפִּיטֶל תְּהִלִּים שֶׁיֹּאמְרוּ הֵם תִּקּוּן לָזֶה, כִּי כָּל עֲשָׂרָה קַפִּיטֶל תְּהִלִּים אֵיזֶה שֶׁהֵם, כֻּלָּם הֵם כְּנֶגֶד עֲשָׂרָה מִינֵי נְגִינָה שֶׁהֵם תִּקּוּן לְהַנַּ״ל.

והנה ענין זה ששמע מוהרנ״ת ז״ל מפי רבינו ז״ל שראוי לגלות העשרה מזמורים בפרטות הוא גם מוזכר בימי מוהרנ״ת (סימן ט), בזו הלשון:

> וְאָז לֹא גִּלָּה עַדַיִן הַקַּפִּיטְלִיךְ תְּהִלִּים בִּפְרָטִיּוּת אֵיזֶה קַפִּיטְלִיךְ צְרִיכִין לוֹמַר רַק שֶׁאָמַר שֶׁהָיָה רָאוּי לְבָרֵר אֵיזֶה עֲשָׂרָה קַפִּיטְלִיךְ הֵם כְּנֶגֶד עֲשָׂרָה מִינֵי נְגִינָה, אַךְ כָּל עֲשָׂרָה וַעֲשָׂרָה קַפִּיטְלִיךְ שֶׁבַּתְּהִלִּים כְּלוּלִים מִבְּחִינַת עֲשָׂרָה מִינֵי נְגִינָה, אַךְ אַחַר כָּךְ אַחַר כַּמָּה שָׁנִים [לקמן בשיחות הר״ן מובא שזה לאחר ארבע שנים] הִתְחִיל לְגַלּוֹת מֵעִנְיַן הַתִּקּוּן הַנַּ״ל וְאַחַר שֶׁבָּא מִלֵּבוּב חָזַר וְדִבֵּר מֵעִנְיַן הָעֲשָׂרָה קַפִּיטֶל תְּהִלִּים הַנַּ״ל וְאָז גִּלָּה בִּפְרָטִיּוּת אֵיזֶה קַפִּיטְלִיךְ צְרִיכִין לוֹמַר כַּנִּדְפָּס בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא בְּסוֹפוֹ בְּסִימָן צ״ב, עַיֵּן שָׁם (וְכִמְדֻמֶּה, שֶׁכְּבָר מְבֹאָר מִסִּפּוּר זֶה מְעַט בְּמָקוֹם אַחֵר).

וחשוב להודיע על טעות שנמצאת ברוב הדפוסים בימינו, שאחר שכתב מוהרנ״ת ז״ל בסוף דבריו ש׳מבואר מסיפור זה במקום אחר׳, אזי יש שכתבו שזה המקום הוא בחיי מוהר״ן סימן רכה. ודע כי היא טעות, כי בחיי מוהר״ן הנ״ל מבואר ענין ״תיקון הכללי״, היינו התיקון לומר עשרה מזמורים על קברו, ואילו כאן מבואר מענין ״תיקון למקרה לילה״, והם שני תיקונים שונים (ואף שנאמרו בסמוך ואף ששניהם תלויים באמירת עשרה מזמורים), כמו שיתבאר. ולכאורה נראה שהמקום אליו התכוון מוהרנ״ת ז״ל היא השיחה הנ״ל בשיחות הר״ן סימן קמא

וְאָז בְּעֵת שֶׁגִּלָּה הַתּוֹרָה הַנַּ״ל [בסימן רה, ועוד קודם שגילה העשרה מזמורים בפרטות] **אָמַר בְּתִחִלָּה שֶׁתִּקּוּן הָרִאשׁוֹן הוּא הַמִּקְרֶה, שֶׁצְּרִיכִין לִטְבֹּל בַּמִּקְוֶה (וְאָמַר בְּזֶה הַלָּשׁוֹן: "דָּאס עֶרְשְׁטֶע אִיז מִקְוֶה"). וְאַחַר-כָּךְ גִּלָּה הַתִּקּוּן הַנַּ״ל לוֹמַר עֲשָׂרָה קַפִּיטֶל תְּהִלִּים כַּנַּ״ל. גַּם פַּעַם אַחַת אָמַר, שֶׁצְּרִיכִין לְזָהֵר מְאֹד לִטְבֹּל בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם שֶׁיִּהְיֶה הָאָדָם בִּלְתִּי טָהוֹר, וַאֲפִלּוּ אִם לֹא יוּכַל לִטְבֹּל בַּבֹּקֶר, עַל-**

כָּל-פָּנִים יִטְבֹּל בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם אֶפְלוּ לְפָנוֹת עֶרֶב, כִּי צְרִיכִין לְזָהֵר מְאֹד לִטְבֹּל בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם דַּיְקָא (וְעַיֵּן בְּסוֹף סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת שֶׁאָמַר, שֶׁטּוֹב מְאֹד לִטְבֹּל תֵּכֶף וּמִיָּד וְכוּ', עַיֵּן שָׁם). [וזו לשונו שם: ׳הזהיר לאנשיו **שכשיקרה להם מקרה בלתי טהור**, חס ושלום, שילכו תכף ומיד למקוה לטבול. כי על ידי המקרה, חס ושלום, נעשה מה שנעשה. על כן טוב מאד שקודם שמתחיל להעשות מזה איזה דבר, חס ושלום, שיקדים עצמו האדם ויטבל ויטהר עצמו׳, עכ״ל].

אַחַר-כָּךְ אַחַר שֶׁעָבְרוּ קָרוֹב לְאַרְבָּעָה שָׁנִים, וּמַה שֶּׁעָבַר בְּאֵלּוּ הַשָּׁנִים יִקָּצְרוּ רַבּוֹת יְרִיעוֹת לְסֵפֶר, וּכְבָר הָיָה לוֹ הַחוֹלַאַת שֶׁלּוֹ שֶׁנִּסְתַּלֵּק מִמֶּנּוּ, וּכְבָר חָזַר מִלְּעִמְבְּרְגְ. פַּעַם אַחַת בַּחֹרֶף שָׁכַב עַל מִטָּתוֹ, וַאֲנַחְנוּ עָמַדְנוּ לְפָנָיו, וְהִתְחִיל לְדַבֵּר מֵעִנְיַן הָעֲשָׂרָה קַפִּיטֶל תְּהִלִּים שֶׁהֵם תִּקּוּן לְהַנַּ"ל. וְאָז צִוָּה עָלַי לִכְתֹּב עַל הַנְּיָר הַפְּסוּקִים שֶׁמְּרֻמָּז בָּהֶם הָעֲשָׂרָה מִינֵי נְגִינָה שֶׁהֵם תִּקּוּן לְהַנַּ"ל. וְיָשַׁבְתִּי לִכְתֹּב, וּמִפִּיו יִקְרָא אֵלַי וְגִלָּה לִי הַפְּסוּקִים, וּכְתַבְתִּים עַל הַסֵּפֶר כַּאֲשֶׁר הֵם נִדְפָּסִים (בְּלִקּוּטֵי תִּנְיָנָא סִימָן צ"ב הַנַּ"ל). וְאָז גִּלָּה דַּעְתּוֹ, שֶׁרְצוֹנוֹ לְגַלּוֹת בִּפְרָטִיּוּת אֵיזוֹ הֵם הָעֲשָׂרָה קַפִּיטֶל תְּהִלִּים שֶׁצְּרִיכִים לוֹמַר בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם. וְהָיִינוּ עוֹמְדִים וּמְצַפִּים שֶׁיְּגַלֶּה לָנוּ, וְלֹא זָכִינוּ מִיָּד.

אַחַר-כָּךְ נָסַעְנוּ מֵאִתּוֹ. וְאַחַר-כָּךְ הָיִיתִי אֶצְלוֹ בְּאֵיזֶה שַׁבָּת, וְהִזְמִין הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁרָאִיתִי בְּעֵינַי כְּתִיבַת יָדוֹ הַקְּדוֹשָׁה שֶׁכְּבָר רָשַׁם לְעַצְמוֹ הָעֲשָׂרָה קַפִּיטֶל תְּהִלִּים שֶׁצְּרִיכִין לוֹמַר, אַךְ לֹא הָיָה מְדֻיָּק אֵרֶץ שֶׁאֶקַּח כְּתַב-יָדוֹ בְּעַצְמִי בְּלִי רְשׁוּתוֹ. וְרָצִיתִי לְתָפְסָם בְּמֹחִי בְּעַל-פֶּה, וְלֹא יָכֹלְתִּי מֵחֲמַת אֵימַת רַבִּי פֶּן יַקְפִּיד, כִּי בָּאתִי לְחַדְּרוֹ וּמָצָאתִי כְּתַב-יָדוֹ הַנַּ"ל וְהִסְתַּכַּלְתִּי בּוֹ בְּלֹא רְשׁוּתוֹ (כִּי הַמַּעֲשֶׂה הַזֹּאת הָיְתָה בְּשַׁבַּת פָּרָשַׁת שְׁקָלִים שְׁנַת תק"ע לִפְרָט-קָטָן, שֶׁהוּא ז"ל יָצָא מֵחַדְּרוֹ וְנִכְנַס לַבַּיִת הַגָּדוֹל שֶׁלּוֹ בְּעֵת קְרִיאַת הַתּוֹרָה, וְאָז נִכְנַסְתִּי בְּחַדְּרוֹ וְרָאִיתִי כְּתַב-יָדוֹ הַנַּ"ל). [בספר פרפראות לחכמה (ח״ב סימן צב) מובא, שמה שנכתב כאן בהגהה שהמעשה הזאת היתה בשבת פרשת שקלים שנת תק״ע, הוא נראה כטעות סופר, כי לעיל מיניה כתב ׳אחר כך שעברו קרוב לארבע שנים׳ אחר אמירת התורה בסימן ר״ח, והרי התורה הנ״ל נאמרה אחר שבועות שנת תקס״ה (כמובא בחיי מוהר״ן סימן נט), ואם כן פרשת שקלים בשנת תק״ע היא יותר מארבע שנים. וניסה ליישב שם העניין, וכתב שצריך בדיקה, אך אין בזה נפקא מינה כל כך].

אמירת עשרה המזמורים היא תיקון למקרה לילה בלבד

עתה יתחיל לבאר את התיקון הראשון, והוא תיקון למקרה לילה באונס ובשוגג, ובהמשך שיחתו הקדושה של רבינו ז״ל גם מבואר תיקון נוסף והוא ׳תיקון הכללי׳ הנעשה דוקא שאומרים את עשרה המזמורים הנ״ל על קברו ונותנים פרוטה לצדקה בעבור הזכרת נשמתו.

וְאַחַר-כָּךְ בְּיוֹם רִאשׁוֹן בְּעֵת שֶׁלָּקַחְתִּי רְשׁוּת מֵאִתּוֹ לָשׁוּב לְבֵיתִי, דִּבַּרְתִּי עִמּוֹ וְשָׁאַלְתִּי מִמֶּנּוּ שֶׁיְּגַלֶּה לִי עֲשָׂרָה קַפִּיטֶל הַנַּ"ל, כִּי יָדַעְתִּי שֶׁכְּבָר הֵם נִרְשָׁמִים אֶצְלוֹ כַּנַּ"ל. וְלֹא רָצָה, וְאָמַר שֶׁיִּהְיֶה עֵת אַחֵר לָזֶה, וְהָלַכְתִּי מֵאִתּוֹ. אַחַר כָּךְ סָמוּךְ לְאוֹתָהּ הָעֵת בְּעֵת שֶׁהָיִיתִי אֲנִי בְּבֵיתִי בְּנֶעְמִרוֹב, אָז גִּלָּה הָעֲשָׂרָה קַפִּיטֶל תְּהִלִּים לִפְנֵי הָרַב דְּפֹה בְּרֶסְלֶב וְלִפְנֵי חֲבֵרִי רַבִּי נַפְתָּלִי מִנֶּעְמִרוֹב, וְיִחֵד אוֹתָם לְעֵדוּת עַל זֶה.

וְכָךְ אָמַר לָהֶם: הֱיוֹת בְּעִנְיַן זֶה הַיְדוּעַ (הַיְנוּ עִנְיַן מִקְרֶה לַיְלָה חַס וְשָׁלוֹם) נִלְכָּדִים בְּוַדַּאי שְׁלֹשָׁה חֶלְקֵי הָעוֹלָם, אֲנִי לוֹקֵחַ אֶתְכֶם לְעֵדוּת, וְתֵדְעוּ, שֶׁאֵלּוּ הָעֲשָׂרָה קַפִּיטֶל תְּהִלִּים מוֹעִילִים מְאֹד מְאֹד לְתִקּוּן קֶרִי, וְהֵם תִּקּוּן גְּמוּר וּמוֹעִיל מְאֹד מְאֹד. וְיֵשׁ מִי שֶׁיִּקָּרֶה לוֹ עַל יְדֵי רִבּוּי אֲכִילָה וּשְׁתִיָּה, אוֹ עַל-יְדֵי חֻלְשָׁה וַעֲיֵפוּת, אוֹ עַל-יְדֵי שֶׁאֵינוֹ שׁוֹכֵב כָּרָאוּי, וְכָל זֶה אֵינוֹ כְּלוּם (וְהוּא כְּמוֹ תִּינוֹק שֶׁמַּשְׁתִּין בַּשֵּׁנָה). גַּם יֵשׁ שֶׁשּׁוֹמְרִים אוֹתוֹ מִלְּמַעְלָה וְנִצּוֹל מִן הַמִּקְרֶה, אוֹ שֶׁהַמָּזָל שׁוֹמֵר אוֹתוֹ וְנִצָּל. גַּם לִפְעָמִים נִדְמֶה לְהָאָדָם בַּשֵּׁנָה בַּחֲלוֹם כְּאִלּוּ הוּא נוֹפֵל, וְאַחַר-כָּךְ מִתְעוֹרֵר מִשְּׁנָתוֹ, גַּם זֶה מִן הַשָּׁמַיִם שֶׁמַּצִּילִין אוֹתוֹ מִזֶּה. רַק מִי שֶׁיִּקָּרֶה לוֹ חַס וְשָׁלוֹם מֵחֲמַת

הָרְהוּרִים, מִזֶּה נִבְרָאִים מַמָּשׁ קְלִפּוֹת חֹס וְשָׁלוֹם כַּמְבֹאָר בַּסְּפָרִים (זֹהַר בְּרֵאשִׁית יט:). [גם ראה בספרי עץ חיים, שער קריאת שמע שעל המיטה, פרק יא, שמי שראה קרי לאונסו נבראין מזה מזיקין ורוחין]. **אֲבָל מִי שֶׁיֹּאמַר בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם אֵלּוּ הָעֲשָׂרָה קַפִּיטֶל תְּהִלִּים, בְּוַדַּאי יִתַּקֵּן בָּזֶה מְאֹד מְאֹד.**

וְכַמָּה וְכַמָּה צַדִּיקִים גְּדוֹלִים שֶׁרָצוּ לַעֲמֹד עַל עִנְיָן זֶה, וְנִתְיַגְּעוּ לִמְצֹא לָזֶה תִּקּוּן גָּמוּר, וְקָצָתָם לֹא יָדְעוּ כְּלָל מַהוּ עִנְיָן זֶה, וּקְצָתָם הִתְחִילוּ לֵידַע קְצָת בְּעִנְיָן תִּקּוּן זֶה, וְנִסְתַּלְּקוּ לְעוֹלָמָם בְּאֶמְצַע עוֹסְקָם בָּזֶה וְלֹא גָּמְרוּ. וְלִי עָזַר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁזָּכִיתִי לַעֲמֹד עַל זֶה בִּשְׁלֵמוּת. וְעִנְיַן תִּקּוּן זֶה עַל-יְדֵי אֲמִירַת הָעֲשָׂרָה קַפִּיטֶל תְּהִלִּים הַנַּ"ל הוּא דָּבָר חָדָשׁ לְגַמְרֵי חִדּוּשׁ נִפְלָא, כִּי הוּא תִּקּוּן נִפְלָא וְנוֹרָא מְאֹד מְאֹד (עַיֵּן לְמַטָּה).

והנה ׳למטה׳ בהמשך השיחה (בעוד שתי פסקאות) מובא **׳שלא נודע זאת מיום בריאת העולם׳.** גם בהמשך יותר מובא **׳שלא ידע מזה שום נברא מימות עולם׳.** וראה מה שכתב שם, שיש רבנים שלא פירסמו התיקון הנ״ל בשם רבינו ז״ל, ולכאורה ניתן לטעות מזה שהוא תיקון שקדום עוד לרבינו ז״ל, אך אחר שהוכיח שם בדבריו שזה לא יתכן, וגם אחר שדן לכף זכות הרבנים הנ״ל, סיים שם בדבריו: **׳ועתה בין תבין שצדקו הנאמר לעיל [בדבריו], שהם תיקון חדש לגמרי ולא ידע מזה שום נברא מימות עולם׳.**

וּמִי שֶׁיּוּכַל לְיַלֵּךְ לַמְּקוֹמָה וְאַחַר-כָּךְ יֹאמְרֵם בְּוַדַּאי מַה טּוֹב, אַךְ אֶפְלוּ אִם הוּא אָנוּס שֶׁאִי אֶפְשָׁר לִטְבֹּל, כְּגוֹן שֶׁהוּא חוֹלֶה אוֹ שֶׁהוּא בַּדָּרֶךְ, אַף-עַל-פִּי-כֵן אִם יֹאמְרֵם אַשְׁרֵי לוֹ, כִּי הֵם תִּקּוּן גָּדוֹל וְנוֹרָא מְאֹד. וְאִם יֹאמְרֵם בְּכַוָּנָה כָּרָאוּי בְּוַדַּאי מַה טּוֹב, אַךְ גַּם הָאֲמִירָה בְּעַצְמָהּ מְסֻגָּל מְאֹד.

וְאָמַר: כִּי לֹא נוֹדַע זֹאת מִיּוֹם בְּרִיאַת הָעוֹלָם, מִסְּתָמָא הָיִיתִי רוֹצֶה לְבַטֵּל זֹאת לְגַמְרֵי [היינו המציאות של פגם מקרה לילה], **אַךְ אִי אֶפְשָׁר זֹאת לֹא בְּגַשְׁמִיּוּת וְלֹא בְּרוּחָנִיּוּת. בְּגַשְׁמִיּוּת אִי אֶפְשָׁר, כִּי הָיָה צָרִיךְ לְבַטֵּל וּלְשַׁנּוֹת הַטֶּבַע שֶׁל כְּלָלִיּוּת בְּנֵי הָאָדָם בִּתְמִידוּת, וְזֶה דָּבָר שֶׁאִי אֶפְשָׁר. כִּי אֲפִלּוּ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם וְכַיּוֹצֵא, שֶׁבִּטֵּל הַטֶּבַע הָיָה רַק לְפִי שָׁעָה וּבְדָבָר פְּרָטִי, כְּגוֹן קְרִיעַת יַם סוּף אוֹ בְּקִיעַת הַיַּרְדֵּן וְכַיּוֹצֵא שֶׁהָיָה רַק לְפִי שָׁעָה. אֲבָל לְבַטֵּל הַטֶּבַע שֶׁל כְּלָלִיּוּת בְּנֵי אָדָם, כִּי כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּהֶכְרֵחַ לְבַטֵּל וּלְשַׁנּוֹת הַטֶּבַע אֶצְלוֹ ,וְגַם צָרִיךְ לְבַטֵּל וּלְשַׁנּוֹת הַטֶּבַע תָּמִיד, וְזֶה דָּבָר שֶׁאִי אֶפְשָׁר, וְגַם בְּרוּחָנִיּוּת אִי אֶפְשָׁר וְכוּ', אַךְ הָעֲשָׂרָה קַפִּיטֶל הֵם דָּבָר נִפְלָא וְיָקָר וּמוֹעִיל מְאֹד.**

עד כאן נתבאר **התיקון הראשון** של רבינו ז״ל (היינו ׳תיקון למקרה לילה׳) וכיצד היה סדר התגלותו, כאשר מבואר באופן מפורש שאינו משתמע לשני פנים שהכוונה היא אך ורק למה שנעשה באונס ובשוגג בזמן השינה ובלא בחירה ח״ו. ועל כן גם לכל אורך דבריו לא קרא לזה התיקון בשם ׳תיקון הכללי׳, אלא רק ׳תיקון למקרה לילה׳, כי כשמו כן הוא - תיקון לפגם קרי בלילה בעת השינה. וכן הוא מלשון הפסוק (דברים כג, יא): ״כִּי יִהְיֶה בְךָ אִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִהְיֶה טָהוֹר **מִקְרֵה לָיְלָה**״, וכן בספר שמואל (כ, כו): ״כִּי אָמַר **מִקְרֶה** הוּא בְּלְתִּי טָהוֹר״, שעניינו הוא פגם קרי שראה לאונסו (רש״י) מחמת שהרהר ביום (תרגום יונתן). ובאמת שאין צורך להוכיח זאת שוב ושוב, וכל מי שירצה לדייק בדברים ולהכריח שהכוונה היא גם למזיד ח״ו, היינו שאמירת עשרה המזמורים היא מועילה לתיקון גמור למה שפגם במזיד, הרי הוא מן המתמיהים שאינם חפצים באמת הכתובה, אלא ב׳אמת׳ שהגו מלבם, ואין לסור ח״ו מדברי רבינו ז״ל ׳כי הוא זה׳, וגם לא באיצטלא שכאילו זהו כבודו של רבינו ז״ל - שיש בכחו לתקן הכל, כי אכן יש בכחו לתקן הכל, ואף אם עבר האדם מה שעבר, ואפילו אם נפל לשאול תחתיות ומתחתיו, אך דוקא כפי התיקונים שהודיענו רבינו ז״ל בעצמו, וגם בתנאי שיתעורר האדם מעצמו לשוב בתשובה, וכמו שיתבאר לקמן, שגם לזה הענין נוסד ה׳תיקון הכללי׳ על קברו, שאז **יתוקן הכל** אם יקיימו בפשיטות ומתוך תשובה על עוונותיו,

יהיו אשר יהיו, כי כחו של רבינו ז״ל גדול מאד מאד. אך הענין של אמירת עשרה מזמורים הנ״ל [שלא על קברו], הוא נוסד רק בעבור מקרה לילה שראה לאונסו, שאז יזכה לתיקון גמור בענין זה, שלכן מובא בדבריו הקדושים (ליקוטי תנינא סימן צב), שמי שיזכה לאומרם באותו היום, אין צריך לפחוד עוד כלל מפגם הנורא של המקרה ח״ו, כי בוודאי נתתקן על ידי זה.

אמירת עשרה המזמורים מועילה בבחינה מסוימת גם לפגם המזיד

ועתה גם צריך לסייג את דברינו, כי אף שמוכח מכל המקורות לעיל שאמירת עשרה המזמורים [שלא על קברו] היא בעבור תיקון למקרה לילה בלבד, היינו תיקון לפגם הברית בשוגג, אעפ״כ אינו מן הנמנע שאמירת המזמורים הנ״ל היא תועיל [בבחינה מסוימת] גם למה שפגם במזיד ח״ו, כי מבואר בדברי רבינו ז״ל שאמירת המזמורים הנ״ל היא כדי שתצא הטיפה מהקליפה שלקחה אותה (ליקוטי מוהר״ן סימן רה), כי באלו המזמורים יש כח לבטל את כח הקליפה וממילא לתקן את הפגם, כי המזמורים הנ״ל הם היפך הפגם (ליקוטי מוהר״ן תניינא סימן צב). ולפי טעם זה, יהיה מובן שגם הקליפות שנבראו במזיד ח״ו, הן יקבלו גם כן תיקון כלשהו, כי מבואר בכתבי האר״י ז״ל (פרי עץ חיים שער קריאת שמע שעל המיטה, פרק יא), שפגם הברית, הן בשוגג והן במזיד הוא בורא מזיקין ורוחין, ולכן אמירת עשרה המזמורים המועילה ל׳תיקון גמור׳ למקרה לילה בשוגג, מן הסתם היא גם תועיל למזיד להחליש את כח הקליפה. והנה אין איתנו יודע עד היכן מגיע כל אחד מאלו הפגמים, כי מן הסתם הפגם שבמזיד הוא גדול לאין ערוך וגם הקליפות שנבראות על ידו הן גם כן גדולות מאד בלי שיעור, ואעפ״כ לא ימנע שהתיקון למקרה לילה יועיל גם לפגם המזיד.

והנה כל דברינו אלה הן מצד הסברא, ולכן אין לנו לזוז מדברי רבינו ז״ל כלל, שהתיקון למקרה לילה שייסד, הוא תיקון גמור דוקא לענין מקרה לילה, שלכן גם חילק את עדות תלמידיו לשני חלקים, כי בתחילה ייחד אותם לעדות על ענין התיקון למקרה לילה לפגם השוגג, ולאחר מכן ברצף דבריו בעודם עומדים לפניו אזי ייחדם שוב פעם לעדות נוספת וחדשה, והיא בענין ׳תיקון הכללי׳ הנעשה על קברו, שאז כבר ניתן לתקן הכל, הן מה שפגם בשוגג והן מה שפגם במזיד, וגם אלו התיקונים הם תיקונים גמורים, וכמו שהעיד על עצמו בפירוש: ׳ואני חזק מאד בכל הדברים שלי, אך בזה אני חזק ביותר׳.

וסיעתא לדבר [שיועיל בבחינה מסוימת גם למזיד] מצאנו בדברי מוהרנ״ת ז״ל בכמה מקומות, כי בתפילה שנוסדה על תיקון הכללי, מובא שם כמה פעמים שאמירת המזמורים הנ״ל היא מועילה הן לשוגג והן למזיד, וכמובא בזו הלשון:

> בְּזְכוּת הַמִּזְמוֹרִים וּבִזְכוּת הַפְּסוּקִים וכו׳, וּבִזְכוּת כָּל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, תִּזְכֵּנִי וְתַחְנְנֵנִי, שֶׁאֶזְכֶּה בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים לְהוֹצִיא כָּל הַטִּפּוֹת קְרִי שֶׁיָּצְאוּ מִמֶּנִּי לְבַטָּלָה, בֵּין **בְּשׁוֹגֵג** בֵּין **בְּמֵזִיד**, בֵּין **בְּאֹנֶס** בֵּין **בְּרָצוֹן** וכו׳.

גם רמז לדבר נמצא בדבריו הקדושים בליקוטי הלכות (הלכות פריקה וטעינה הלכה ד, אות כה), וזו לשונו:

> וְזֶהוּ גֹּדֶל **חֹמֶר הֶעָוֹן שֶׁל הַשְׁחָתַת זָרַע לְבַטָּלָה**, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי אָז נִבְרָאִין רוּחִין וְכוּ׳ בְּלֹא גּוּף, מֻחְמַת שֶׁלֹּא נִמְשְׁכָה הַטִּפָּה לְהָאִשָּׁה יִרְאַת ה׳, שֶׁיִּתְהַוֶּה מִמֶּנָּה בְּחִינַת הוֹלָדָה, שֶׁעַל יְדֵי זֶה דַּיְקָא נִמְשָׁךְ בְּחִינַת הִתְגַּלּוּת אַחְדוּת הַפְּשׁוּט מִתּוֹךְ פְּעֻלּוֹת מִשְׁתַּנּוֹת כַּנַּ״ל, אֲבָל כְּשֶׁאֵין הַטִּפָּה בָּאָה בְּתוֹךְ גּוּף, חַס וְשָׁלוֹם, נַעֲשִׂין מִמֶּנָּה רוּחִין וְכוּ׳ חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁמִּשָּׁם קָשֶׁה מְאֹד שֶׁיִּתְגַּלֶּה אַחְדוּת הַפְּשׁוּט וְכַנַּ״ל. וְעַל כֵּן עִקַּר הַתִּקּוּן לָזֶה הוּא עַל יְדֵי קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁעַל הַמִּטָּה, שֶׁהוּא בְּחִינַת הִתְגַּלּוּת אַחְדוּת הַפְּשׁוּט, עַל יְדֵי שֶׁאוֹמְרִים שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, וְעִקַּר הַתִּקּוּן כְּשֶׁזּוֹכִין לוֹמַר בְּכַוָּנָה כָּל כָּךְ, עַד שֶׁעוֹשִׂין גּוּפִין לְהַטִּפּוֹת וְכוּ׳ כַּמְבֹאָר בַּכַּוָּנוֹת (פְּרִי עֵץ חַיִּים, קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁעַל הַמִּטָּה, פֶּרֶק ה). וְעַל כֵּן בֶּאֱמֶת עִקַּר הַתִּקּוּן עַל יְדֵי הַצַּדִּיקֵי אֱמֶת, כְּשֶׁזּוֹכִין לְהִתְקָרֵב לָהֶם וְכוּ׳. אֲבָל עַל כָּל פָּנִים מוּבָן בַּכַּוָּנוֹת, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְתַקָּנָם כִּי אִם עַל יְדֵי שֶׁמַּכְנִיסִים אוֹתָם לְתוֹךְ בְּחִינַת גּוּפִים, עַיֵּן שָׁם, הַיְנוּ כַּנַּ״ל. **וְזֶה בְּחִינַת עֲשָׂרָה קַפִּיטֶל תְּהִלִּים שֶׁתִּקֵּן אַדְמוּ״ר זַ״ל לְאָמְרָם בְּשָׁבִיל תִּקּוּן זֶה**, כִּי הֵם בְּחִינַת יוֹד מִינֵי נְגִינָה, בְּחִינַת שִׁיר פְּשׁוּט וְכוּ׳ הַנַּ״ל, שֶׁעַל יְדֵי זֶה עִקַּר הִתְגַּלּוּת אַחְדוּת הַפְּשׁוּט מִתּוֹךְ פְּעֻלּוֹת מִשְׁתַּנּוֹת, שֶׁעַל יְדֵי זֶה עִקַּר הַתִּקּוּן וְכַנַּ״ל.

סייג לסייג

ודע בברור, ששני המקורות הנ״ל הם רק **׳סיעתא בלבד׳**, ולא בכדי הביאותים לפניך, כי כבר שמעו אזני אשר יש להביא ראיה מכאן שעשרה המזמורים הנ״ל הם מועילים גם למזיד. אך דע שזה אינו, כי ראשית כל יש לדייק שתפילה זו נכתבה הן בעבור ׳התיקון למקרה לילה׳ המועיל לפגם שנעשה בשוגג, והן בעבור ׳התיקון הכללי׳ שנעשה על קברו של רבינו ז״ל, שאז התועלת היא גם למה שפגם במזיד ח״ו, וכמו שמובא להדיא בדברי מוהרנ״ת ז״ל בספר ימי מוהרנ״ת (חלק ראשון אות צח), וזו לשונו: ׳בְּשָׁנַת תקע״ז הִתְחַלְתִּי לְמְסֹר הַתְּפִלּוֹת לְאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ לְהַעֲתִּיקָם לְעַצְמָם וּלְאָמְרָם, וְאָז הָיְתָה הַנְּשׁוּאִין שֶׁל בְּנֵי שַׂכְנָא שֶׁיִּחְיֶה, וְכֵן בִּשְׁנַת תקע״ח עָסַקְתִּי בָּזֶה הַרְבֵּה וְאָז בַּשָּׁנָה הַנַּ״ל **מָסַרְתִּי הַתְּפִלָּה שֶׁל הָעֲשָׂרָה מִזְמוֹרֵי תְּהִלִּים** שֶׁצִּוָּה הוּא זְכרוֹנוֹ לִבְרָכָה לְאָמְרָם בִּשְׁבִיל מִקְרֶה לַיְלָה חַס וְשָׁלוֹם, **וְעַל קִבְרוֹ הַקָּדוֹשׁ שֶׁנִּקְרָא תִּקּוּן הַכְּלָלִי**׳.

ולא זו בלבד, כי גם בלא דברי מוהרנ״ת הנ״ל, בהכרח **שאין לדייק מלשונותיו בליקוטי תפילות**, כך היא דרכו בקודש, לכתוב תפילותיו בלשון כלליות, עד שפעמים רבות נמצא בתפילותיו על התורות, שמוסיף שם עניינים שאינם כתובים באותה תורה, רק שהם שייכים לאותו ענין. ועל כן גם בתפילה הנ״ל, מאחר וטרח להתפלל על ענין תיקון הברית הנעשה ע״י אמירת עשרה המזמורים למקרה לילה, שכאמור לעיל הוא תיקון הברית גמור למה שפגם בשוגג, אינו מן הנמנע שגם יוסיף להתפלל על שאר העניינים, היינו על כל פגמי הברית שהיו, ואף במזיד.

וכן אצל כל אחד ואחד, בעת תפילותיו על ענין מסוים שלמד בתורת רבינו ז״ל, אין לו למנוע עצמו מלהתפלל גם על שאר עניינים הקשורים באותו ענין, והדברים פשוטים ואף מבוארים היטב בהקדמת מוהרנ״ת ז״ל לליקוטי תפילות, וכמובא שם בזו הלשון:

> וּמִי שֶׁזּוֹכֶה לַעֲסֹק בָּזֶה, לַעֲשׂוֹת מֵהַתּוֹרוֹת תְּפִלּוֹת כַּנַּ״ל, בְּוַדַּאי יוּכַל תָּמִיד לְפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, **וְאֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבוֹ יָשִׂיחַ** עַל יְדֵי כָּל תּוֹרָה וְתוֹרָה, כִּי אַף עַל פִּי שֶׁמַּתְחָלָה יָכוֹל לִהְיוֹת שֶׁיִּדְמֶה לוֹ שֶׁהַתּוֹרָה הַזֹּאת אֵינָהּ מְדַבֶּרֶת מֵהֶכְרֵחִיּוּת שֶׁלּוֹ, וּמֵהַחֶסְרוֹנוֹת וְהַפְּגָמִים שֶׁלּוֹ בְּאוֹתוֹ הָעֵת, אַף עַל פִּי כֵן כְּשֶׁיַּתְחִיל לְדַבֵּר עַל יְדֵי אוֹתָהּ הַתּוֹרָה בְּוַדַּאי יַעֲזֹרֵהוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ **וְיוּכַל לְהַכְנִיס כָּל שִׂיחָתוֹ שָׁם, וְאֶת כָּל אֲשֶׁר עִם לְבָבוֹ יוּכַל לְפָרֵשׁ עַל יְדֵי כָּל תּוֹרָה וְתוֹרָה כִּי דִּבְרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הֵם כְּלָלִיּוּת גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד, וְכָל תּוֹרָה וְתוֹרָה כְּלוּלָה מִכָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ וּמִכְּלָלִיּוּת יִשְׂרָאֵל וּמִכְּלָלִיּוּת כָּל הַדְּבָרִים שֶׁבָּעוֹלָם**, וְכָל אָדָם כְּמוֹת שֶׁהוּא, בֵּין אִם הוּא בְּתַכְלִית מַדְרֵגָה הָעֶלְיוֹנָה, בֵּין אִם הוּא בְּתַכְלִית דְּיוּטָא הַתַּחְתּוֹנָה, הַכֹּל כַּאֲשֶׁר לַכֹּל, מֵרֵישׁ כָּל דַּרְגִּין עַד סוֹף כָּל דַּרְגִּין, כֻּלָּם יְכוֹלִים לִמְצֹא עַצְמָם, עִם כָּל בְּחִינוֹתֵיהֶם, בְּתוֹךְ כָּל תּוֹרָה וְתוֹרָה שֶׁל רַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְעַל כֵּן עַל יְדֵי כָּל תּוֹרָה וְתוֹרָה יוּכַל כָּל אָדָם שֶׁבָּעוֹלָם בְּכָל עֵת וּבְכָל זְמַן לְפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה.

אתה הראת לדעת שכך היא הדרך בתפילה, שצריך לפרש ולהרחיב תפילתו בכל הנוגע לו באותה העת, וכל שכן כאשר מתפלל על מה שלמד בתורת רבינו ז״ל, או על אחת משיחותיו הקדושות, אשר כולן הן ׳כלליות גדול מאד מאד, וכל תורה כלולה מכל התורות׳ וכו׳. ועל כן גם בתפילה הנ״ל, אף אם היתה נכתבת רק בעבור ׳מקרה לילה׳, בודאי שלא היה נמנע לכלול בזה גם את שאר פגמי הברית, ואף אלו שאינם בשוגג, כי כשם שדברי רבינו ז״ל הם כלולים מבחינות רבות, כן התפילות על דבריו הקדושים, בהכרח שיהיו כלולות מכל הבחינות, ובפרט בדבר נשגב ונורא כגון התיקון הנ״ל למקרה לילה שאין איתנו יודע עד היכן מגיעים התיקונים, ועל כן ראוי לנו לכלול בתפילתנו את כל מה שקשור לתיקון הברית.

והנה מזה הטעם אין להביא ראיה משם לסתור את דברי רבינו ז״ל המפורשים, כי רבינו ז״ל הודיענו שהתיקון למקרה לילה הוא כשמו הטוב ממש – תיקון למקרה לילה בלבד, ואף שנה ושילש בענין זה כמה וכמה פעמים בכמה וכמה לשונות, ואיך יעלה על הדעת להפך דברי אלוקים חיים ע״י דיוק קטן מתפילותיו של מוהרנ״ת אשר נאמרו בכלליות גדול מאד, ובפרט שמובא במפורש בדברי מוהרנ״ת ז״ל שתפילה זו נכתבה גם בעבור התיקון הכללי על קברו של רבינו ז״ל, שאז בודאי נתקן גם מה שפגם במזיד.

ונחזק עוד את דברינו, שהנה אף שהמעיין בתפילותיו של מוהרנ״ת ז״ל יראה כיצד דייק להפליא ולסדרן עפ״י סדר התורה עליה ערך את תפילתו, עד שנחית לעומק פרטי פרטים ממש, אעפ״כ זה אינו מכחיש שראוי להוסיף ולפרט ולבאר גם שאר עניינים הקשורים לאותו ענין, וכמו שניכר בעליל ברוב תפילותיו, ובפרט הארוכות שבהן, אשר טרח לפרט כל פרט ופרט מענייני התורה בכמה וכמה לשונות ובכמה וכמה דוגמאות אשר כולן נכללות במקור, וכמו שמובא למשל בתפילה השניה על תורה ב בליקוטי מוהר״ן, אשר מובא בתורה הנ״ל:

> וְזֶה הַכְּלִי זַיִן צָרִיךְ לְקַבֵּל עַל יְדֵי בְּחִינַת יוֹסֵף, הַיְנוּ **שְׁמִירַת הַבְּרִית**, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים מ״ה): ״חֲגוֹר חַרְבְּךָ עַל יָרֵךְ״. וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קל״ב): ״מִפְּרִי בִטְנְךָ אָשִׁית לְכִסֵּא לָךְ״ זֶה בְּחִינַת מָשִׁיחַ, בְּחִינַת תְּפִלָּה. ״אִם יִשְׁמְרוּ בָנֶיךָ בְּרִיתִי״, הַיְנוּ עַל יְדֵי בְּחִינַת יוֹסֵף.

והנה בתורה הנ״ל לא מבואר יותר מכך בענין שמירת הברית (רק מבואר קצת בסוף התורה שפגם הברית הוא בחינת טומאה), אך מוהרנ״ת ז״ל בתפילתו כלל עניינים רבים של שמירת הברית, וכמובא שם בלשונו:

> וְנִזְכֶּה בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים וַחֲסָדֶיךָ הַגְּדוֹלִים, שֶׁנִּהְיֶה כֻּלָּנוּ אֲנַחְנוּ וְזַרְעֵנוּ שׁוֹמְרִים אֶת הַבְּרִית קֹדֶשׁ וְתַעֲזֹר לָנוּ תָּמִיד, וְתַצִּיל אוֹתָנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָעֲצוּמִים וַחֲסָדֶיךָ הַגְּדוֹלִים **מִכָּל מִינֵי פְּגַם הַבְּרִית**, חַס וְשָׁלוֹם, הֵן **בְּמַחֲשָׁבָה** הֵן **בְּדִבּוּר** הֵן **בְּמַעֲשֶׂה**, בֵּין **בְּשׁוֹגֵג** בֵּין **בְּמֵזִיד**, בֵּין **בְּאֹנֶס** בֵּין **בְּרָצוֹן**, הֵן **בְּחוּשׁ הָרְאוּת** הֵן **בְּחוּשׁ הַשְּׁמִיעָה** הֵן **בִּשְׁאָר חוּשִׁים** - בְּכֻלָּם נִהְיֶה קְדוֹשִׁים וּטְהוֹרִים בִּקְדֻשַּׁת הַבְּרִית בְּלִי שׁוּם פְּגָם וְהִרְהוּר כְּלָל.

גם בהמשך התורה שם מובא מענין צדקה, וכמובא בזו הלשון:

> וְעַל יְדֵי מַה זּוֹכֶה לִבְחִינַת מִשְׁפָּט? **עַל יְדֵי צְדָקָה**, שֶׁעַל יְדֵי צְדָקָה אוֹחֲזִין בְּמִדַּת הַמִּשְׁפָּט, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (דְּבָרִים ל״ג): ״צִדְקַת ה׳ עָשָׂה וּמִשְׁפָּטָיו״. וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים צ״ט): ״מִשְׁפָּט וּצְדָקָה בְּיַעֲקֹב״ וְכוּ׳. כִּי צְדָקָה הוּא עַל יְדֵי מִשְׁפָּט, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם ע״ה): ״אֱלֹהִים שׁוֹפֵט, זֶה יַשְׁפִּיל וְזֶה יָרִים״. שֶׁמּוֹרִישׁ לְזֶה, וּמַעֲשִׁיר לְזֶה. **וּכְשֶׁנּוֹתֵן צְדָקָה הוּא בְּבְחִינַת ׳זֶה יַשְׁפִּיל׳, שֶׁמְּחַסֵּר מָמוֹנוֹ, וּבְבְחִינַת וְזֶה יָרִים, שֶׁמַּעֲשִׁיר לְעָנִי**. נִמְצָא, שֶׁאוֹחֵז עַל יְדֵי זֶה בְּמִדַּת מִשְׁפָּט.

והנה **כפי פשט המאמר** ענין הצדקה הוא בעת שמחסיר מעצמו ונותן לעני מממונו, אך מוהרנ״ת ז״ל בתפילתו טרח להוסיף עניינים נוספים אשר כולם נכללים בענין הצדקה, כי כך היא דרך התפילה כאמור – ׳להכניס כל שיחתו שם, ואת כל אשר עם לבבו ישיח׳, וכמובא בתפילתו בזו הלשון:

> וּתְזַכֶּה אוֹתָנוּ בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים לִתֵּן צְדָקָה **לֶעָנִיִּים מְהֻגָּנִים** וְתַזְמִין לָנוּ מָמוֹן בְּרֶוַח, וַעֲנִיִּים הֲגוּנִים לִזְכוֹת בָּהֶם ״וְעוֹז מֶלֶךְ מִשְׁפָּט אָהֵב, אַתָּה כוֹנַנְתָּ מֵישָׁרִים, מִשְׁפָּט וּצְדָקָה בְּיַעֲקֹב אַתָּה עָשִׂיתָ כִּי מִמְּךָ הַכֹּל וּמִיָּדְךָ נָתַנּוּ לְךָ״ עוֹשֶׂה צְדָקוֹת עִם כָּל בָּשָׂר עֲשֵׂה עִמָּנוּ צְדָקָה וּתְזַכֶּה אוֹתָנוּ בְּרַחֲמֶיךָ לִהְיוֹת בְּכֹלֵל עוֹשֵׂי צְדָקָה **וְתָסִיר רֹעַ לְבָבֵנוּ, לְמַעַן נִזְכֶּה לִתֵּן צְדָקָה בְּשִׂמְחָה בְּסֵבֶר פָּנִים יָפוֹת**, וְלֹא יֵרַע לְבָבֵנוּ בְּתִתֵּנוּ לוֹ פְּתוֹחַ נִפְתַּח אֶת יָדֵנוּ לוֹ לָתֵת לְעָנִי וְאֶבְיוֹן דֵּי מַחְסוֹרוֹ אֲשֶׁר יֶחְסַר לוֹ, וְנָפֵק לָרֵעֵב נַפְשֵׁנוּ וְעָרֹם נְכַסֶּה בֶּגֶד וּבְגִלַּל הַדָּבָר הַזֶּה תְּבָרְכֵנוּ.

והנה שוב הראת לדעת, כיצד מוהרנ״ת ז״ל טרח לפרט בענין הצדקה שתהיה לעניים הגונים וכן שתהיה בסבר פנים יפות, וכל זאת על אף שאינו מוזכר שם במאמר, כי כן היא דרך התפילה, ולכן אין להביא ראיה מתפילותיו כדי להכריח איזה ענין בדברי רבינו ז״ל, וכל שכן שלא על מנת לסתור את דברי רבינו ז״ל המפורשים.

גם בענין מה שכתב **בליקוטי הלכות** (כמובא לעיל), שאמירת עשרה המזמורים היא מועילה ל׳חומר העוון של השחתת זרע לבטלה׳. על אף **שניתן להעמיד** את דבריו על פגם מקרה לילה שהוא גם כן בכלל ׳עוון׳, כי אינו נעשה אלא ע״י שהרהר ביום (ובזה תתבטל הראיה מעיקרא), **או** שכוונתו על אמירת המזמורים הנ״ל בקברו של רבינו ז״ל, שאז הוא ׳תיקון הכללי׳ גם למה שפגם במזיד, **או** אפילו שכוונתו היא כפשוטו, כי אכן יש איזה בחינה שאמירת המזמורים הנ״ל תועיל גם למה שפגם במזיד וכנ״ל, **אעפ״כ** גם כאן נראה לבאר כמו שביארנו לעיל בענין מה שכתב בליקוטי תפילות, שיתכן וכתב את דבריו בכללות, כי אם בתפילותיו כן, אזי כל שכן בחידושי תורתו שיוסיף לבאר ולהאריך את דרושיו בכמה וכמה לשונות ודוגמאות אשר לא נאמרו בפירוש באותה תורה, וכמו שהארכנו בענין זה במקום

אחר (ראה בסוף ספרנו **בְּאֵר לַחַי רֹאִי** ב׳מכתבי ידידות׳, מכתב ג ומכתב ה). ועל כל פנים, בודאי אין להביא משם ראיה כדי לסתור את דברי רבינו ז״ל המפורשים – שאמירת עשרה המזמורים היא תיקון גמור רק למקרה לילה.

והוכרחתי להאריך בזה ידידי, כי דברי רבינו ז״ל עמוקים מאד, ובכל אחד מתיקוניו הנוראים תלוים כל הדורות כולם, ולכן כל סטייה קטנה בדורנו זה, עלולה להיות לפוקה ולמכשול לדורות הבאים, ומי יודע מי יילד היום!

נמצא לסיכום, שעיקר התיקון של אמירת עשרה המזמורים הוא דוקא בשביל מקרה לילה ע״י שהרהר ביום, שאז תועיל האמירה ויזכה **לתיקון גמור**, אך לבוא ולהכריע שזה התיקון הוא מועיל גם לפגם המזיד, ועוד לומר שהוא ׳תיקון גמור׳, הוא היפך ממש מדברי רבינו ז״ל ומוהרנ״ת ז״ל בכל המקומות שדיברו מהתיקון הנ״ל, שהנה בכל המקומות ובפרט בשיחה לעיל בשיחות הר״ן, מבואר שהתיקון הוא רק למקרה לילה, אך מכיון שכל בחינה כלולה מכל הבחינות, מן הסתם גם באמירת המזמורים הנ״ל ואף שלא בקברו של רבינו ז״ל, יש בה איזה תועלת גם לפגם המזיד. וראה מה שנבאר בהמשך, שגם בעבור התיקון הנ״ל מוכרח שישוב בתשובה על עוונותיו ויקבל על עצמו שלא ישוב עוד לזה העוון, שגם זה הענין הוא חלק מהתיקון שייסד רבינו ז״ל, אך למי שאומר ׳אחטא [ואקרא את עשרת המזמורים] ואשוב׳, אזי לא נוסד התיקון הנ״ל בעבורו.

׳תיקון הכללי׳ על קברו

החל מכאן יתבאר תיקון נוסף, והוא ׳תיקון הכללי׳ אשר ניתן לזכות לו ע״י שיאמר העשרה מזמורים של מקרה לילה **על קברו של רבינו ז״ל**, וכן שיקדים לפני כן ליתן פרוטה לצדקה בעבורו. וזה הענין הוא המשך של התיקון הראשון שנתבאר לעיל, היינו התיקון למקרה לילה, רק שכעת אם את אותו תיקון ממש יאמר על קברו ויתן פרוטה לצדקה, אזי יזכה לתיקון הכללי ממש.

גַּם יְחֵד אוֹתָם לְעֵדוּת וְאָמַר שֶׁגַּם כִּי יִמָּלְאוּ יָמָיו, אֲזַי אַחַר הִסְתַּלְקוּתוֹ מִי שֶׁיָּבוֹא עַל קִבְרוֹ, וְיֹאמַר שָׁם אֵלּוּ הָעֲשָׂרָה קַפִּיטֶל תְּהִלִּים הַנַּ"ל וְיִתֵּן פְּרוּטָה לִצְדָקָה [בחיי מוהר״ן (סימן רכה) מבואר גם כן ענין הנ״ל של תיקון הכללי על קברו. והוסיף שם הרב מטשערין ז״ל בהגהתו, ששמע מרבי נפתלי שאמר להם רבינו ז״ל בעת העדות הנ״ל, שהפרוטה לצדקה **תהיה בעבורו**, היינו בעבור הזכרת נשמתו כנהוג], **אֲפִלּוּ אִם גָּדְלוּ וְעָצְמוּ עֲוֹונוֹתָיו וַחֲטָאָיו מְאֹד מְאֹד חַס וְשָׁלוֹם, אֲזַי אִתְאַמַּץ וְאֶשְׁתַּדֵּל לָאָרֹךְ וְלָרֹחַב לְהוֹשִׁיעוֹ וּלְתַקְּנוֹ וְכוּ'. וַאֲנִי חָזָק מְאֹד בְּכָל הַדְּבָרִים שֶׁלִּי, אַךְ בָּזֶה אֲנִי חָזָק בְּיוֹתֵר, שֶׁאֲלּוּ הָעֲשָׂרָה קַפִּיטֶל מוֹעִילִים מְאֹד מְאֹד.**

ולכאורה תוספת זו שאמר רבינו ז״ל ש׳בזה הוא חזק ביותר׳, היא חוזרת **גם** על ענין ׳תיקון הכללי׳ הנ״ל על קברו **וגם** על ענין אמירת עשרה מזמורים שהם ׳תיקון מקרה לילה׳, וכמובא לעיל שהם תיקון גמור. והנה ראוי להביא את הלשון בחיי מוהר״ן (סימן רכה), כי מבואר שם ענין תיקון הכללי על קברו בתמצית יותר, אך עם כמה תוספות שלא נאמרו כאן, וזו לשונו שם:

> כְּבָר הִבְטִיחַ רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּחַיָּיו וְיִחֵד שְׁנֵי עֲדִים כְּשֵׁרִים עַל זֶה שֶׁכְּשֶׁיִּסְתַּלֵּק כְּשֶׁיָּבוֹאוּ עַל קִבְרוֹ וְיִתְּנוּ פְּרוּטָה לְצְדָקָה (אָמַר הַמַּעְתִּיק, שָׁמַעְתִּי מֵהָרַב רַבִּי נַפְתָּלִי זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁהוּא הָיָה אֶחָד מִשְּׁנֵי הָעֵדִים שֶׁיִּחֵד רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה עַל עִנְיָן זֶה, הַיְנוּ הָרַב מוֹרֵנוּ רַבִּי אַהֲרֹן זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה וְהָרַב רַבִּי נַפְתָּלִי כַּנַּ"ל. וְאָמַר אָז רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּזוֹ הַלָּשׁוֹן כְּשֶׁיָּבוֹאוּ עַל קִבְרִי **וְיִתְּנוּ פְּרוּטָה לִצְדָקָה בַּעֲבוּרִי**. רְצוֹנוֹ לוֹמַר בַּעֲבוּר הַזְכָּרַת נִשְׁמָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה כַּנָּהוּג. וּבִלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז, אִין וֶועט גֶעבִּין אַפְּרוּטָה צְדָקָה פּוּן מַיינֶיט וֶועגִין וְכוּ׳) וְיֹאמְרוּ אֵלּוּ הָעֲשָׂרָה קַפִּיטֶל תְּהִלִּים הַנִּרְשָׁמִים אֶצְלֵנוּ בִּשְׁבִיל תִּקּוּן לִמְקֹרֶה לַיְלָה רַחֲמָנָא לִצְלַן, אָז יַנִּיחַ רַבֵּנוּ עַצְמוֹ לָאָרֹךְ וְלָרֹחַב, וּבְוַדַּאי יוֹשִׁיעַ לָזֶה הָאָדָם **וְאָמַר שֶׁבְּהַפֵּאוֹת יוֹצִיא אוֹתוֹ מֵהַגֵּיהִנֹּם אֲפִלּוּ אִם יִהְיֶה אוֹתוֹ הָאָדָם אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, אֲפִלּוּ אִם עָבַר מַה שֶּׁעָבַר. רַק מֵעַתָּה יְקַבֵּל עַל עַצְמוֹ שֶׁלֹּא יָשׁוּב לְאִוַּלְתּוֹ חַס וְשָׁלוֹם.**

ומיד בהמשך הוסיף שם מוהרנ״ת ז״ל שיחה נוספת של רבינו ז״ל (ומקורה מחיי מוהר״ן סימן קצא) וכדי שיובן ממנה שזה התיקון הנ״ל על קברו הוא מיועד לכולם, לכל הדורות שיהיו, ואף לאלו שלא ראו את רבינו ז״ל בחייו, וזו לשונו:

> וּבַלַּיְלָה שֶׁקָּדֶם הִסְתַּלְקוּתוֹ אָמַר מַה לָּכֶם לְדָאֹג מֵאַחַר שֶׁאֲנִי הוֹלֵךְ לִפְנֵיכֶם. וּמָה אִם הַנְּשָׁמוֹת שֶׁלֹּא הִכִּירוּ אוֹתִי כְּלָל. הֵם מְצַפִּים עַל תִּקּוּנִים שֶׁלִּי מִכָּל שֶׁכֵּן אַתֶּם וְכוּ׳. (וְכֵן אֲפִלּוּ אִלּוּ שֶׁלֹּא זָכוּ לְהַכִּיר אֶת רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּחַיָּיו, כְּשֶׁיָּבוֹאוּ עַל קִבְרוֹ הַקָּדוֹשׁ וְיִסְמְכוּ עָלָיו, וְיִלְמְדוּ סְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים וְרַגְּילוּ עַצְמָם לֵילֵךְ בִּדְרָכָיו הַקְּדוֹשִׁים הַנֶּאֱמָרִים בְּסְפָרָיו הַקְּדוֹשִׁים, בְּוַדַּאי יֵשׁ לָהֶם עַל מַה שֶּׁיִּסְמְכוּ. אַשְׁרֵיהֶם אַשְׁרֵי חֶלְקָם, וְלֹא יֶאְשְׁמוּ כָּל הַחוֹסִים בּוֹ, כִּי כְּבָר גִּלָּה דַּעְתּוֹ בְּכַמָּה לְשׁוֹנוֹת בְּפֵרוּשׁ וּבְרֶמֶז, שֶׁכָּל מַה שֶּׁעוֹסֵק עִמָּנוּ אֵינוֹ בִּשְׁבִילֵנוּ לְבַד, **כִּי אִם אֶת אֲשֶׁר יָשְׁנוֹ פֹּה וְאֶת אֲשֶׁר אֵינֶנּוּ פֹּה**, וְכַמְבֹאָר מִזֶּה לְקַמָּן).

גם בחיי מוהר״ן (סימן קסב) מוזכר ענין תיקון הכללי שוב ובתמצית, וזו לשונו:

> וְאָמַר שֶׁכְּשֶׁאָחַד יָבוֹא עַל קִבְרוֹ וְיֹאמַר קַפִּיטֶל תְּהִלִּים בְּהִתְעוֹרְרוּת הַלֵּב יִהְיֶה לוֹ תַּעֲנוּג גָּדוֹל מְזֻּה וְעָשָׂה תְּנוּעוֹת בְּגוּפוֹ וּבְעַצְמוֹתָיו אָז, וְרָמַז שֶׁיִּהְיֶה לוֹ חִלּוּץ עֲצָמוֹת אָז בְּקִבְרוֹ כְּשֶׁיֹּאמְרוּ תְּהִלִּים עַל קִבְרוֹ. וְעוֹד דִּבֵּר בְּזֶה הָעִנְיָן כַּמָּה פְּעָמִים. **וְאַחַר כָּךְ גִּלָּה הָעֲשָׂרָה קַפִּיטֶל תְּהִלִּים, וְאָמַר שֶׁמִּי שֶׁיָּבוֹא עַל קִבְרוֹ וְיֹאמַר פְּרוּטָה לְצָדָקָה, וְיֹאמַר אֵלּוּ הָעֲשָׂרָה קַפִּיטֶל תְּהִלִּים יַנִּיחַ עַצְמוֹ לָאֹרֶךְ וְלָרֹחַב לַעְזֹר לָזֶה הָאִישׁ אַפִּילּוּ אִם עָבַר מַה שֶּׁעָבַר וְכוּ׳** וְיִחֵד שְׁנֵי עֵדִים עַל זֶה כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר.

אלו הם עשרה המזמורים

כעת בהמשך השיחה (בשיחות הר״ן) מבאר מה הם עשרה המזמורים בפרטות, הן בעבור ׳תיקון למקרה לילה׳ והן בעבור ׳תיקון הכללי׳:

וְאֵלּוּ הֵן הָעֲשָׂרָה קַפִּיטֶל תְּהִלִּים: ט"ז ל"ב מ"א מ"ב נ"ט ע"ז צ' ק"ה קל"ז ק"נ, כַּאֲשֶׁר כְּבָר נִדְפְּסוּ כַּמָּה פְּעָמִים (רַק בְּסֵפֶר "סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת" נִדְפְּסוּ בַּפַּעַם הָרִאשׁוֹן בְּטָעוּת הַקַּפִּיטֶל שֶׁל קל"ז עַל-יְדֵי עִוּוּת הַמַּדְפִּיסִים וּמִשָּׁם נִתְפַּשֵּׁט הַטָּעוּת בְּכַמָּה סְפָרִים וְסִדּוּרִים שֶׁהֶעְתִּיקוּ מִשָּׁם). וְיֹאמְרֵם כְּסֵדֶר שֶׁהֵם כְּתוּבִים בַּתְּהִלִּים.

רק עשרה המזמורים הנאמרים על קברו הם נקראים בשם ׳תיקון הכללי׳

כעת גם מכנה ׳בשם׳ את התיקון על קברו וקוראו בשם ׳תיקון הכללי׳:

וְאָמַר שֶׁהוּא תִּקּוּן הַכְּלָלִי. כִּי כָּל עֲבֵרָה יֵשׁ לָהּ תִּקּוּן מְיֻחָד אֲבָל תִּקּוּן הַנַּ"ל הוּא תִּקּוּן הַכְּלָלִי.

ובהשמטת רבי אלטער טפליקער ז״ל על השיחה הנ״ל מובא בזו הלשון: ׳ואמר שהוא תיקון הכללי, כי כל עבירה יש לה תיקון מיוחד, אבל תיקון הנ״ל **להיות על קברו** הוא תיקון הכללי׳, עכ״ל. ודוק היטב שהוסיף כאן שלוש מילים - ׳להיות על קברו׳, היינו שהתיקון הכללי הוא דוקא כשנאמר על קברו, ולא כמו שנקרא היום בפי העולם, שבכל פעם שאומרים עשרה המזמורים היודעים קוראים אותם בשם ״תיקון הכללי״, כי באמת הוא אינו, אלא הוא רק ׳תיקון למקרה לילה׳.

אך גם יש להליץ על המנהג, שכוונתם היא ׳בשם המושאל׳, ומכיון שאלו עשרה המזמורים הם פועלים תיקון הכללי כאשר אומרים אותם על קברו, ממילא בכל עת יש לקוראם בשם זה, על שם עיקר התיקון אותו הם מסוגלים לפעול. ועוד טעם נוסף הוא, שמחמת הצניעות ראוי לקרוא אותו ברבים בשם ׳תיקון הכללי׳ ולא בשם ׳תיקון למקרה לילה׳, וד״ל.

גם ענין זה מדויק ומוכרח מדברי מוהרנ״ת ז״ל, אשר טרח להדגיש שרק על קברו הוא נקרא בשם ׳תיקון הכללי׳, וכמובא בימי מוהרנ״ת (חלק ראשון אות צח):

> בְּשָׁנַת תקע״ז הִתְחַלְתִּי לִמְסֹר הַתְּפִלּוֹת לְאַנְשֵׁי שְׁלוֹמֵנוּ לְהַעְתִּיקָם לְעַצְמָם וּלְאָמְרָם, וְאָז הָיְתָה הַנְּשׁוּאִין שֶׁל בְּנֵי שַׂכְנָא שֶׁיִּחְיֶה, וְכֵן בִּשְׁנַת תקע״ח עָסַקְתִּי בָּזֶה הַרְבֵּה וְאָז בַּשָּׁנָה הַנַּ״ל מָסַרְתִּי הַתְּפִלָּה שֶׁל הָעֲשָׂרָה מְזִמּוֹרֵי תְּהִלִּים שֶׁצִּוָּה הוּא זִכְרוֹנוֹ לְבָרְכָה לְאָמְרָם בְּשָׁבִיל מִקֶּרֶה לַיְלָה חַס וְשָׁלוֹם, **וְעַל קִבְרוֹ הַקָּדוֹשׁ שֶׁנִּקְרָא תִּקּוּן הַכְּלָלִי**.

תיקון הכללי הוא תיקון הברית

והנה ענין זה שכל עבירה יש לה תיקון מיוחד, אבל אמירת עשרה המזמורים בקברו היא ׳תיקון הכללי׳, הוא מובן קצת מהתורה ׳האי גברא (ליקוטי מוהר״ן סימן כט), ומבואר שם שתחילה צריך לתיקון הכללי ועי״ז ממילא יתוקן הכל בפרט, וכלשון רבינו ז״ל שם (באות י):

> וְהִנֵּה הַכְּלָל שֶׁצָּרִיךְ לְתַקֵּן תְּחִלָּה ׳תִּקּוּן הַכְּלָלִי׳, וְעַל יְדֵי זֶה מִמֵּילָא יְתֻקַּן הַכֹּל בִּפְרָט. וְאַף שֶׁתִּקּוּן הַכְּלָלִי הוּא גָּבוֹהַּ וּמְרוֹמָם יוֹתֵר מִתִּקּוּן כָּל דָּבָר בִּפְרָט, עִם כָּל זֶה מֻחְמַת שֶׁתִּקּוּן כָּל דָּבָר תָּלוּי בְּהַמּוֹחַ, דְּהַיְנוּ לְהַמְשִׁיךְ לַבְּנוּנִית מִן הַמּוֹחַ, בִּבְחִינַת: ׳וְנוֹזְלִים מִן לְבָנוֹן׳. וּלְרוֹמֵם הַמּוֹחַ אִי אֶפְשָׁר כִּי אִם עַל יְדֵי תִּקּוּן הַכְּלָלִי, בִּבְחִינַת: ׳כְּנֶשֶׁר יָעִיר קִנּוֹ׳ כַּנַּ״ל, עַל כֵּן צָרִיךְ לֵילֵךְ מִתְּחִלָּה אֶל הַמַּדְרֵגָה הַיּוֹתֵר עֶלְיוֹנָה מִזֶּה, דְּהַיְנוּ תִּקּוּן הַכְּלָלִי, כְּדֵי לְתַקֵּן וּלְרוֹמֵם הַמּוֹחַ, וְעַל יְדֵי זֶה נִתְקַן הַכֹּל מִמֵּילָא כַּנַּ״ל.

והנה אף שאין לנו ללמוד מזו התורה לענין ׳תיקון הכללי׳ המבואר כעת בדברינו, היינו אמירת עשרה המזמורים על קברו של רבינו ז״ל, כי התורה ׳האי גברא׳ נאמרה בשנת תקס״ו כשלוש שנים קודם גילוי הענין של ׳תיקון הכללי׳, אעפ״כ מבואר בתורה הנ״ל **המושג של ׳תיקון כללי׳**, שזהו תיקון שבכחו ניתן לתקן את מה שלא היה ניתן לתקן בפרטות. שכן באותו ענין ממש הוא ׳תיקון הכללי׳ על קברו של רבינו ז״ל, שבכחו ניתן לתקן את כל מה שלא ניתן לתקן בפרטות, שעל כן הבטיח רבינו (בשיחות הר״ן לעיל) שמי שיאמר התיקון הנ״ל על קברו הוא ׳יתאמץ וישתדל לאורך ולרוחב להושיעו ולתקנו׳, כי לא ניתן לאדם לתקן כל מה שפגם בפרטות, וכל שכן מה שפגם במזיד, שלכך הודיענו נפלאות, שבכחו הנורא אכן ניתן להוושע בשלימות מן השאול תחתיות באופן שיתוקן הכל.

והנה אגב אורחא יש לדייק, שאף שאין איתנו יודע ענין התיקון הנ״ל בשורשו, כי הוא ענין נורא שלא נשמע מיום בריאת העולם, אעפ״כ מקשרי השיחות בענין זה, מובן שעיקר התיקון הנ״ל הוא דוקא בבחינה של תיקון לפגם הברית וממילא גם שאר העבירות כולן, כי מובא בדברי הר״ר נחמן מטולטשין ז״ל (אשר נביאם בהמשך), אשר מהרמזים שקיבל ממוהרנ״ת ז״ל, מובן שענין תיקון הכללי על קברו של רבינו ז״ל הוא **בבחינת הוצאת החיצים** שנכנסו באדם והמיתוהו, כי סמוך לגילוי התיקון הכללי על קברו נאמר גם המעשה משבעה בעטלערס, אשר מבואר שם בסוף המעשה ענין הבעטלער שהיה בלא ידים, אשר התפאר שהוא יכול להוציא כל העשרה מיני חיצים. גם ענין זה מרומז במעשה משריון שגם כן נאמר בסמוך ממש לגילוי התיקון הכללי (כמו שיובא עניינו בהמשך), שבכח אמירת התיקון הכללי על קברו של רבינו ז״ל [והקדמת התשובה והחרטה קודם לכן], אזי יזכה האדם לבחינת ׳שריון׳ שעל ידו יצאו כל החיצים שנכנסו בו עקב עוונותיו. והנה מבואר בדברי מוהרנ״ת ז״ל בענין זה (ונביא את דבריו בהמשך), שפגיעת החיצים הנ״ל היא **בבחינת פגם הברית**, וכעת בכח הבעטלר לרפא את הבת מלכה ולהוציא החיצים ממנה, שאז הוא תיקון הברית בשלימות וכאילו לא פגם מעולם, שכאמור כל זה נעשה בכח רבינו ז״ל ע״י שבאים על קברו ושבים בתשובה ונותנים פרוטה לצדקה ואומרים התיקון הכללי.

גם טעם נוסף המחזק את דברינו [שהתיקון הכללי הוא בעיקר תיקון לפגם הברית וממילא גם לשאר הפגמים כולם], שהנה זה התיקון הוא ע״י אמירת עשרה המזמורים המועילים למקרה לילה, היינו שאלו המזמורים הם דוקא בעבור תיקון הברית, ולכן ממילא כאשר אומרם על קברו של רבינו ז״ל שאז הם תיקון הכללי לכל הפגמים כולם, מן הסתם גם אז הוא דוקא בבחינה של תיקון לפגם הברית שהוא שורש הקלקולים כולם.

גם ענין זה מתחזק שוב מהתורה ׳האי גברא׳ הנ״ל, שהנה מובא שם שיש מקומות צרים ודקים שאי אפשר לבוא לשם שום תיקון כי אם ע״י תיקון הכללי, שהוא זורק לבנונית ותיקונים גם למקומות הצרים והדקים. ואף שכאמור

אין לנו ללמוד מהתורה הנ״ל, כי התיקון הכללי המבואר שם הוא רחוק מאד מאד מהתיקון הכללי שנאמר כמה שנים לאחר מכן, כי שם בתורה מבוארות כמה בחינות של תיקונים כלליים, כגון תיקון הכללי של הדיבור, ותיקון הכללי של המשא ומתן, ותיקון הכללי של הברית, ואילו ׳התיקון הכללי׳ שנתייסד על קברו של רבינו ז״ל, הוא תיקון הכללי לכל הקלקולים, שעל כן גם ראוי לקוראו בשם ׳תיקון הכללי׳ כפשוטו ממש ולא רק לענין מסוים כמו בתורה ׳האי גברא׳. ועל אף שאין ללמוד משם כאמור, אעפ״כ ניתן לנו לחזק מזו התורה את מה שנתבאר לעיל מעוד כמה קשרים, שעיקר תיקון הכללי שנאמר על קברו הוא מועיל לפגם הברית, כי עיקר התיקון הכללי המבואר שם בתורה הוא תיקון הכללי של הברית שעי״ז נתקן כל מה שפגם האדם [וכן הוא בתורה ׳בקרוב עלי מרעים׳ (ליקוטי מוהר״ן סימן לו), שתיקון הברית הוא נקרא בשם ׳תיקון הכללי׳, עיין שם באות ב ואות ו].

ועפ״י מה שנתבאר עד כה [שאמירת עשרה המזמורים שלא על קברו של רבינו ז״ל היא מועילה דוקא למקרה לילה **בשוגג**], מובן שתיקון הברית הנעשה ע״י התיקון הכללי על קברו של רבינו ז״ל, הוא בעיקר תיקון למה שפגם **במזיד**, שכעת אם יבוא לקברו של רבינו ז״ל וישוב בתשובה שלימה על פגמיו ויקיים התיקון הנ״ל, אזי מובטח לו שיתוקן בשלימות, וכמו שנחזק ענין זה שוב בהמשך.

המעשה משריון שהושמט ושייכותו לענין תיקון הכללי על קברו של רבינו ז״ל

גַּם אָמַר אָז שֶׁעִנְיַן הַנַּ"ל שֶׁל אֵלּוּ עֲשָׂרָה קַפִּיטֵל תְּהִלִּים יֹאמְרוּ וְיַגִּלּוּ בִּפְנֵי הַכֹּל.

ולכאורה קשה, מדוע הוצרך להודיע שענין העשרה קפיטל שעל קברו [היינו ׳תיקון הכללי׳] יש לאמרם ולגלותם בפני כל, והרי אם הודיעם על כך לתלמידיו, מדוע שלא יתפרסמו גם בפני כל, וככל שאר השיחות שנאמרו מפיו, שבודאי כוונתו שיאמרו אותם בפני כל ויזכו בהם את הרבים, וכל שכן ׳תיקון הכללי׳ הנ״ל שהוא תיקון נפלא מאד, בודאי שראוי לגלותו לכל?

התשובה לשאלה זו מתבארת מתוך השמטה הידועה לאנשי שלומינו, כי לאחר שאמר להם את ענין התיקון הכללי על קברו גם הוסיף לספר להם משל המבאר את התיקון הנ״ל (ובימינו הוא נקרא ׳המעשה משריון׳). וסיים שם מיד בסמוך לסוף המעשה, שזה המעשה הוא ענין תיקון הכללי על קברו ושאין לספרו כי אם ליחידי סגולה, אלא רק את ההבטחה בענין העשרה מזמורים על קברו.

ונביא כעת את לשון רבי אלטער טפליקער ז״ל בקונטרס ההשמטות שהיה בידו (אשר העתיק בעצמו מרבי נחמן מטולטשין ז״ל, כי ר׳ נחמן הנ״ל טרח להשמיט חלקים מחיי מוהר״ן לאחר פטירת מוהרנ״ת ז״ל וקודם שהוציאם לדפוס. ואלו ההשמטות הן מדויקות יותר משאר ההשמטות שנמצאות בחסידות ברסלב, כי כל שאר ההשמטות הן העתקות של העתקות, ולכן ראוי לדייק דוקא מההשמטות של ר׳ אלטער טפליקער ז״ל). **והמדייק** בסדר הדברים שם, יוכל לראות תרתי: **א.** כי יובן לו היטב מדוע דוקא את אלו העשרה מזמורים כן ניתן לגלות, מכיון שדוקא את המעשה משריון המבאר את מעלת התיקון שנעשה ע״י אמירת המזמורים הנ״ל על קברו לא ניתן לגלות; **ב.** וגם יובן לו היטב, שהמעשה משריון הוא בא לבאר דוקא את מעלת התיקון הכללי על קברו של רבינו ז״ל. וענין זה הוא מהותי, כי יש שפירשו שזה המעשה נסוב על אמירת עשרה המזמורים שלא על קבר רבינו ז״ל, שזהו דבר תמוה מאד, כי זה אינו מסתדר עם סדר הדברים שגילה רבינו ז״ל את המעשה לאנשיו (וכמו שמיד תחזינה עיניך). ועוד, שאם התיקון הנעשה ע״י אמירת עשרה המזמורים הוא כה גדול (וכפי שמובן שם במעשה), אזי אינה מובנת מעלת התיקון הכללי על קברו שיהיה גדול יותר מאמירת עשרה המזמורים שלא על קברו. וזו לשון ר׳ אלטער ז״ל בהשמטה (**הדגשנו** את החלק המושמט אשר נוסף בדבריו, אך את גוף המעשה עצמו לא כתבנו כלל):

> וְיֹאמְרֵם כְּסֵדֶר שֶׁהֵם כְּתוּבִים בִּתְהִלִּים. **עוֹד דִּבֶּר עִמָּהֶם אָז וְאָמַר: כְּשֶׁהוֹלְכִים בְּמִלְחָמָה וְלוֹבְשִׁין שִׁרְיוֹן וְכוּ'** [כאן נשמט קטע שלם של המעשה] **וְצָרִיךְ לְקַיֵּם בִּבְחִינָתוֹ בְּשָׁרְשׁוֹ** [עד כאן המעשה]**. וְאָמַר שֶׁזֶּה 'הַשָּׂגָה', הֱיוּ הַשָּׂגָה מֵהַשָּׂגוֹתָיו הַנּוֹרָאוֹת. וְאָמַר, דְּבָרִים כָּאֵלּוּ וְלָשׁוֹן כָּזֶה** [כמו שמובא במעשה משריון המובא קודם לכן] **לֹא נִשְׁמָע מִיּוֹם בְּרִיאַת הָעוֹלָם.** וְאָמַר שֶׁהוּא "תִּקּוּן הַכְּלָלִי", כִּי כָּל עֲבֵרָה יֵשׁ לָהּ תִּקּוּן מְיֻחָד, אֲבָל תִּקּוּן הַנַּ"ל **לִהְיוֹת עַל קִבְרוֹ** הוּא תִּקּוּן הַכְּלָלִי. גַּם אָמַר אָז שֶׁעִנְיַן **סִפּוּר זֶה שֶׁל**

הַשִּׁרְיוֹן יִהְיֶה בְּסוֹד וְלֹא יְגַלּוּ כִּי אִם לִיחִידֵי סְגֻלָּה, אֲבָל עִנְיַן הַתִּקּוּן הַנ״ל שֶׁל אֵלּוּ הָעֲשָׂרָה קַפִּיטְל תְּהִלִּים יֹאמְרוּ וְיגַלּוּ בִּפְנֵי הַכֹּל. וְאָמַר: אַף-עַל-פִּי שֶׁהוּא דָּבָר קַל לוֹמַר עֲשָׂרָה קַפִּיטְל תְּהִלִּים וכו׳.

ולפי סדר הדברים מובן היטב, שמה שמובא לעיל (בשיחות הר״ן) ש׳אלו עשרה קפיטל תהלים יאמרו ויגלו בפני הכל׳, נוסף לו קטע מושמט אשר מובא בו - שאת המעשה משריון לא יגלו לכולם, אלא רק את עצם התיקון שנעשה על קברו של רבינו ז״ל ע״י אמירת עשרה המזמורים, שאז רבינו ז״ל ׳יתאמץ וישתדל לאורך ולרוחב להושיעו ולתקנו׳, וכל שכן ענין ׳התיקון למקרה לילה׳, שבודאי ראוי לגלותו ולפרסמו. גם מובן היטב, שהמעשה משריון הוא משל נפלא לכחו של התיקון הכללי על קברו של רבינו ז״ל ואין לו שייכות לענין אמירת עשרה המזמורים שלא בקבר רבינו ז״ל. והמעיין שם במעשה יוכל להבין כעת חיזוקים נפלאים בענין מעלת הציון הקדוש ואמירת התיקון הכללי שם [ובהמשך דברינו נבאר מעט המעשה הנ״ל והחיזוקים העולים ויוצאים ממנו].

המניעה לומר את עשרה המזמורים לתיקון מקרה לילה

כעת חוזר לבאר הקושי והמניעה לומר את עשרה המזמורים, ועיקר כוונתו היא על התיקון הראשון, היינו ׳התיקון למקרה לילה׳

וְאָמַר: אַף-עַל-פִּי שֶׁהוּא דָּבָר קַל לוֹמַר עֲשָׂרָה קַפִּיטְל תְּהִלִּים, אַף-עַל-פִּי-כֵן גַּם זֶה יִהְיֶה כָּבֵד מְאֹד לְקַיְּמָם [כמו כל שאר דבריו וציווייו, וכמובא בשיחות הר״ן סימן קפה]**. וְכֵן נִתְקַיְּמָם עַתָּה בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים, שֶׁמִּחֲמַת רִבּוּי הַמַּחֲלֹקֶת רַב הֶהָמוֹן רְחוֹקִים לְקַיְּמָם זֹאת. וְהוּא ז״ל הוֹדִיעַ כָּל זֹאת מִקֹּדֶם, וַאֲנַחְנוּ עָשִׂינוּ מַה שֶּׁמִּטָּל עָלֵינוּ לְהוֹדִיעַ הַתִּקּוּן לְכָל הֶחָפֵץ לְהִתְתַּקֵּן, וְכָל אֶחָד הַטּוֹב בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה, הַשּׁוֹמֵעַ יִשְׁמַע וְהֶחָדֵל יֶחְדַּל, וַאֲנַחְנוּ אֶת נַפְשֵׁנוּ הִצַּלְנוּ.**

וּמַה שֶּׁהָרַב בַּעַל הַמְחַבֵּר "סֵדֶר תִּקּוּן שַׁבָּת" מְבִיאָם בְּשֵׁם סֵפֶר "עֲשָׂרָה הִלּוּלִים", זֶה אֵינוֹ. כִּי יְדִידִי הַקּוֹרֵא עַיִן נָא בְּסֵפֶר "תִּקּוּן מוֹעֵד", וְתִרְאֶה שֶׁמּוּבָאִים שָׁם בְּפֵרוּשׁ בְּשֵׁם רַבֵּנוּ הָרַב רַבִּי נַחְמָן ז״ל, וְכֵן בְּכַמָּה סְפָרִים יֵשׁ שֶׁמּוּבָאִים שָׁם בְּשֵׁם רַבֵּנוּ ז״ל, וְגַם נַסֵּה נָא וְחַפֵּשׂ בְּכָל הַסְּפָרִים שֶׁמּוּבָאִים שָׁם שֶׁלֹּא בְּשֵׁם רַבֵּנוּ, וְתִרְאֶה שֶׁכֻּלָּם נִדְפְּסוּ אַחַר פְּטִירַת רַבֵּנוּ ז״ל, שֶׁנִּפְטַר תְּחִלַּת תקע״א בְּחוֹל הַמּוֹעֵד סֻכּוֹת. וְאִפְשָׁר שֶׁהָרַב הַנַּ״ל וְכִיּוֹצֵא מִגְּדֹל תְּשׁוּקָתָם לְזַכּוֹת בָּהֶם אֶת הָרַבִּים בְּתִקּוּן גָּדוֹל כָּזֶה, וְיָדְעוּ שֶׁיֵּשׁ שֶׁנִּמְצָאִים מִתְנַגְּדִים וְחוֹלְקִים עַל רַבֵּנוּ ז״ל, עַל-כֵּן קִיְּמוּ בְּנַפְשָׁם מַאֲמַר חַז״ל: "שְׁמֻתָּר לְשַׁנּוֹת בִּדְבַר הַשָּׁלוֹם" (יְבָמוֹת סה:), וּבִפְרָט בְּדָבָר גָּדוֹל וְתִקּוּן כָּזֶה. וְעַתָּה בֵּין תָּבִין שֶׁצָּדְקוּ הַנֶּאֱמַר לְעֵיל שֶׁהֵם תִּקּוּן חָדָשׁ לְגַמְרֵי [היינו עשרה המזמורים בעבור תיקון למקרה לילה] **וְלֹא יָדַע מִזֶּה שׁוּם נִבְרָא מִימוֹת עוֹלָם.**

וְתֹאמְרֶם בְּשֵׁם רַבֵּנוּ ז״ל, בְּכִדֵּי שֶׁשְּׁפָתוֹתָיו יִהְיוּ דּוֹבְבוֹת וכו׳ (סַנְהֶדְרִין צ:), אֲשֶׁר כָּל הַצַּדִּיקִים מִתְגַּעְגְּעִים לָזֶה, וּמִזֶּה אֲשֶׁר אִלְצוּנִי לְגַלּוֹת כָּל הַנַּ״ל. וּזְכוּתוֹ יַעֲמֹד לָנוּ, וּמִכָּל פְּגָמֵינוּ וְצָרוֹתֵינוּ יְתַקְּנֵנוּ וְיוֹשִׁיעֵנוּ, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן.

הכרח התשובה כדי לזכות לתיקון הכללי

אחר ביאור השיחה בשיחות הר״ן ובה מבוארים שני תיקונים, היינו ׳תיקון למקרה לילה׳ ו׳תיקון הכללי׳ על קברו, כעת בהכרח לחזק את דברינו הראשונים. כי כתבת בשאלתך לגבי אמירת עשרה המזמורים למקרה לילה גם למי שהולך ומזיד לכתחילה ח״ו, וכבמעשה ער ואונן, או שאר מיני פגמי הברית החמורים ח״ו. והנה אחר כל הדברים והמקורות לעיל, נתבאר שאין לזה שום מקור, כי כל האמור הוא דוקא בעבור מקרה לילה שנעשה לאדם **לאונסו**,

ואף שגם זהו נחשב לחטא, אשר מובא בספרים שפגמו גדול מאד כי הוא בא לו מחמת הרהוריו [שאם לא כן הוא כמו תינוק שמשתין במיטתו כמובא לעיל בדברי רבינו ז״ל], אעפ״כ סוף סוף הוא אינו נחשב למזיד.

ועתה חשוב לבאר, שאף אם יאמר המזמורים הנ״ל בקברו של רבינו ז״ל, שאז הם נחשבים ל׳תיקון הכללי׳ אשר מתקן כל הפגמים כולם, ואף אלו שנעשו במזיד ח״ו, גם אז מוכרח לזה התיקון **שיעשה תשובה שלימה על עוונו** הנ״ל ויקבל על עצמו שלא לשוב עוד לזה הפגם הנורא. ומה שרצו להביא ראיה לדבריהם (שתיקון הכללי מועיל גם למי שפוגם לכתחילה ר״ל) מאותו ׳מעשה משריון׳ הנ״ל, כל אלו ההמצאות הן רק מחמת חוסר העיון, או מחמת שרוצים לחזק את עצמם ע״י המצאת תורה חדשה ותיקונים חדשים אשר לא נאמרו מפי רבינו ז״ל, ואדרבא נאמר מפיו להיפך ממש, כי מה שמובא במעשה משריון הוא ״משל״ המבאר את גודל הכח של אמירת עשרה המזמורים **על קברו**, שאז הוא תיקון גמור לאדם, ובבחינה זו של הוצאת החיצים אחר שכבר נזרקו באדם, היינו אחר שכבר חטא **וכעת הוא עושה תשובה**, וכמו שמרומז במעשה משבעה בעטלערס שיש אחד שבכחו להוציא החיצים אף לאחר שנזרקו ופגעו באדם עד שנפל חלשות. שגם בכלל זה הוא בודאי מי שפגם במזיד, שאם כעת יבוא על קברו הקדוש **ויעשה תשובה** שלימה על חטאו ויאמר העשרה פרקים בשביל תיקון הכללי, אזי מובטח שיזכה לתיקון שלם.

ואכן אם תדייק בחיי מוהר״ן (סימן רכה), אשר שם מתומצת עניין תיקון הכללי על קברו, תראה כיצד התיקון הנ״ל הוא תלוי דוקא בתשובה ושלא יחזור עוד לאוולתו, וכמובא שם בזו הלשון: ׳אפילו אם יהיה אותו האדם איך שיהיה [היינו שכבר נפגם מאד], אפילו אם עבר מה שעבר, **רק מעתה יקבל על עצמו של ישוב לאוולתו חס ושלום**׳ עכ״ל. ובכלל זה הוא גם כאשר רוצה לזכות לתיקון על מה שפגם כבר במזיד, שלא יועיל לזה סתם אמירה של ׳תיקון למקרה לילה׳ [היינו אמירת העשרה פרקים], כי לא נאמרו רק ל׳מקרה לילה׳ ולא ל׳עוון מזיד׳. אלא אם יאמרם על קברו ז״ל **ומתוך כוונה לשוב בתשובה**, דוקא אז יועיל גם למה שפגם בעוונותיו.

והנה יסוד זה מבואר בכמה שיחות של רבינו ז״ל ומוהרנ״ת ז״ל, שבלא תשובה, אזי לא יתכן שום תיקון, ואפילו לא התיקון של הצדיק האמת, וכמו שמובא בכמה שיחות שרבינו ז״ל צריך את עזרתנו והשתדלותנו כדי לעזור לנו, כי אינו יכול לעזור אלא ׳למי שמספר לו חסרונו׳, היינו ששב בתשובה ומפרט חסרונו לפניו (כמובא בחיי מוהר״ן סימן שז), וכמו שמובא גם בליקוטי הלכות, הלכות אבידה ומציאה (הלכה ג אות טו), בזו הלשון:

> כִּי בְּוַדַּאי מִצְוָה גְּדוֹלָה לְהִטָּפֵל עִמּוֹ וְלַעֲזֹר לוֹ גַּם כֵּן לְהַעֲלוֹת וּלְחַדֵּשׁ נַפְשׁוֹ, אֲבָל כָּל זֶה ׳עִמּוֹ׳, דְּהַיְנוּ כְּשֶׁהוּא בְּעַצְמוֹ רוֹצֶה גַּם כֵּן לַעֲסֹק בָּזֶה לְרַחֵם עַל עַצְמוֹ לְהִשְׁתַּדֵּל בְּתַקָּנַת נַפְשׁוֹ לְסַלֵּק הַמַּשְׁאוֹי הַגְּדוֹלָה שֶׁעָלָיו רַק שֶׁאִי אֶפְשָׁר לוֹ בְּעַצְמוֹ וְהוּא מְצַפֶּה לְמִי שֶׁיַּעֲזֹר לוֹ לָזֶה אֲזַי מִצְוָה גְּדוֹלָה לַעֲזֹר לוֹ בְּכָל כֹּחוֹ לְהִטָּפֵל עִמּוֹ לְהַעֲלוֹתוֹ, כִּי יֵשׁ כֹּחַ לְחַדֵּשׁ נַפְשׁוֹ גַּם כֵּן אִם הוּא בְּעַצְמוֹ יֵשׁ לוֹ אֵיזֶה רָצוֹן אֲמִתִּי לָזֶה לַעֲסֹק בְּתִקּוּן נַפְשׁוֹ, **אֲבָל אִם רוֹצֶה לְסַלֵּק עַצְמוֹ לְגַמְרֵי וְאֵינוֹ רוֹצֶה לְהִשְׁתַּדֵּל בְּתִקּוּן נַפְשׁוֹ כְּלָל, רַק רוֹצֶה שֶׁהַצַּדִּיק בְּעַצְמוֹ יַעֲשֶׂה הַכֹּל עֲבוּרוֹ וְהוּא לֹא יַעֲשֶׂה כְּלָל וְלֹא יִשְׁתַּדֵּל בָּזֶה כְּלָל, אֲזַי בְּוַדַּאי אֵין הַצַּדִּיק צָרִיךְ לַעֲסֹק עִמּוֹ, כִּי אִי אֶפְשָׁר לַעֲזֹר לוֹ כְּשֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לַעֲסֹק בְּעַצְמוֹ בְּתִקּוּנוֹ כְּלָל כַּנַּ״ל, וּכְמוֹ שֶׁאָמַר אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ זְכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה לְאֶחָד, אַתָּה בִּלְעָדַי אֵינְךָ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת כְּלָל, (דְּהַיְנוּ לְתַקֵּן נַפְשׁוֹ בְּעַצְמוֹ) אֲבָל גַּם אֲנִי בִּלְעָדֶיךָ אֵינִי יָכוֹל לַעֲשׂוֹת דָּבָר, הַיְנוּ שֶׁאִם אַתָּה לֹא תַּעֲשֶׂה כְּלָל בְּוַדַּאי אִי אֶפְשָׁר לִי לַעֲשׂוֹת עֲבוּרְךָ הַכֹּל,** כִּי הָאָדָם הוּא בַּעַל בְּחִירָה וְאִי אֶפְשָׁר לְהַעֲלוֹתוֹ כִּי אִם כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ אֵיזֶה הִתְעוֹרְרוּת מֵעַצְמוֹ.

תהליך התשובה על פגם הברית

ויש לבאר יותר את ענין התשובה המוכרח לפעולת התיקון הכללי על קברו. והענין הוא, ש׳תשובה׳ ו׳תיקון׳ הם שני עניינים נפרדים, ולכן כבר בעצם התשובה לבד ואף בלא אמירת עשרה המזמורים על קברו, אזי יהיה נחשב לו לתשובה שלימה. אך רבינו ז״ל גם גילה חידוש נפלא, כי מלבד עסק התשובה **ניתן אף לקבל תיקון ממש וכאילו שלא פגם מעולם**, ואם עד כה נאמרו ע״י הצדיקים האמיתיים תיקונים מסויימים וכגון פ״ד תעניות וכדומה, כעת כבר ישנו תיקון פשוט ונפלא, והוא שיקבל על עצמו שלא לפגום עוד מעתה ויהיה נחשב לו ל׳תשובה׳, וכעת אם יאמר גם ׳התיקון הכללי׳ על קברו, עי״ז יזכה אף ל׳תיקון׳ גמור.

וענין התשובה על פגם הברית, מובא בשיחות הר״ן (סימן עא), בזו הלשון:

בְּעִנְיַן מַה שֶּׁכָּתוּב בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ שֶׁעַל פְּגַם הַבְּרִית, בִּפְרָט מָאן דְּאוֹשִׁיד זַרְעָא בְּרֵיקָנְיָא, חַס וְשָׁלוֹם וְכוּ׳ אֵין מוֹעִיל תְּשׁוּבָה, אָמַר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, שֶׁאֵין הַדָּבָר כֵּן, רַק עַל הַכֹּל מוֹעִיל תְּשׁוּבָה. וְאָמַר שֶׁבְּזֶה הַמַּאֲמָר זֹהַר אֵין שׁוּם אָדָם מֵבִין הַפְּשָׁט רַק הוּא לְבַד. וְהַכְּלָל שֶׁבֶּאֱמֶת מוֹעִיל תְּשׁוּבָה בְּוַדַּאי עַל חֵטְא זֶה אֲפִלּוּ אִם הִרְבָּה לִפְשֹׁעַ חַס וְשָׁלוֹם בָּזֶה. וּכְבָר מְבֹאָר בַּסְּפָרִים הַנִּדְפָּסִים כְּבָר **שֶׁעִקַּר הַתְּשׁוּבָה הוּא לְבַל יַעֲשֶׂה עוֹד מִכָּאן וּלְהַבָּא וְהוּא מֵכֶרַח לַעֲבֹר בְּאֵלּוּ הַמְּקוֹמוֹת וְהָעִנְיָנִים שֶׁהָיָה בִּתְחִלָּה וּלְהִתְנַסּוֹת שָׁם וּכְשֶׁמְּרַחֵם עַל עַצְמוֹ וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה עוֹד מַה שֶּׁעָשָׂה מִקֹּדֶם וּמְשַׁבֵּר תַּאֲוָתוֹ, זֶהוּ עִקַּר הַתְּשׁוּבָה.**

ומדבריו אלו מובן שהתשובה תלויה בג׳ דברים: **א.** שיקבל על עצמו שלא יפגום עוד מכאן ולהבא; **ב.** כעת יהיה מוכרח [בעל כורחו ומשמים] לעבור באלו המקומות והעניינים שהיה בתחילה ולהתנסות שם; **ג.** אם אכן ירחם על עצמו ולא יעשה עוד את מה שעשה, זהו עיקר התשובה.

ודע שענין זה עמוק מאד, כי מבואר שבעת שיקבל האדם על עצמו שלא לפגום עוד במזיד ח״ו, אזי בהכרח שמשמים יגבירו עליו הנסיון באותו ענין שנפל בו ממש (וראה קושיית מוהרנ״ת ז״ל בהלכות ראש השנה, הלכה ו אות יב, ובהלכות תולעים הלכה ד אות ו, שלכאורה קשה מדוע הבעטלער התפאר שבכחו גם לזרוק החיצים ולא רק להוציאם, ותירץ שם שאלו החיצים הם שורש הדינים, כי בהכרח שיהיה נמתק הדין בשורשו. עיי״ש והבן לכאן מדוע בהכרח לתקן דוקא במה שפגם, ואין להאריך בזה), **עד שדוקא כעת תהיה תשובתו תשובת המשקל.** וכן מובא בליקוטי מוהר״ן תניינא (סימן מט) בזו הלשון:

וְדַע, שֶׁעִקַּר הַתְּשׁוּבָה הַשְּׁלֵמָה הִיא, כְּשֶׁאָדָם עוֹבֵר בְּאֵלּוּ הַמְּקוֹמוֹת מַמָּשׁ שֶׁהָיָה מִקֹּדֶם הַתְּשׁוּבָה, כָּל אֶחָד לְפִי מַה שֶּׁעָבַר עָלָיו בַּיָּמִים הַקּוֹדְמִים, וּכְשֶׁעוֹבֵר בְּאֵלּוּ הַמְּקוֹמוֹת וְהָעִנְיָנִים שֶׁהָיָה מִתְּחִלָּה מַמָּשׁ, וְעַכְשָׁו פּוֹנֶה עֹרֶף מֵהֶם, וְכוֹפֶה יִצְרוֹ לְבִלְי לַעֲשׂוֹת עוֹד מַה שֶּׁעָשָׂה - **זֶהוּ עִקַּר הַתְּשׁוּבָה הַשְּׁלֵמָה, וְרַק זֶה נִקְרָא תְּשׁוּבָה.**

גם לא זו בלבד, כי מבואר בדברי מוהרנ״ת ז״ל בביאור השיחה הנ״ל בשיחות הר״ן (בסימן עא) שעיקר הנסיון שיתגבר כעת על האדם הוא דוקא בעניין הייאוש ממצבו, אך אם ירחם על עצמו ויתגבר גם על הנסיון הזה, בזה יזכה לתשובה שלימה. וזו לשונו הזהב בליקוטי הלכות (הלכות תפילין, הלכה ד אות ד):

כִּי בֶּאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ אֵין שׁוּם דָּבָר שֶׁיַּעֲמֹד בִּפְנֵי הַתְּשׁוּבָה, וְאַף עַל פִּי שֶׁכָּתוּב ״כָּל בָּאֶיהָ לֹא יְשׁוּבוּן״ וְכוּ׳, וְאִיתָא בַּזֹּהַר שֶׁאֵין מוֹעִיל תְּשׁוּבָה עַל פְּגַם טִפֵּי הַמּחַ, אַף עַל פִּי כֵן בֶּאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ מוֹעִיל תְּשׁוּבָה וְכַמּוּבָא בְּכָל סִפְרֵי מוּסָר, וּכְמוֹ שֶׁשָּׁמַעְתִּי מִפִּי רַבֵּנוּ ז״ל בְּפֵרוּשׁ, **רַק מֻחֲמֶת שֶׁפָּגַם כָּל כַּךְ, עַל כֵּן הוּא צָרִיךְ לְהִתְנַסּוֹת וּלְהִצְטָרֵף וְלַעֲמֹד בַּנִּסָּיוֹן הַזֶּה שֶׁל הִתְרַחֲקוּת הַזֹּאת, דְּהַיְנוּ שֶׁיִּרְחִיקוּ אוֹתוֹ כָּל כַּךְ בְּכָל מִינֵי הִתְרַחֲקוּת, דְּהַיְנוּ שֶׁכּוֹתְבִין עָלָיו שֶׁאֵין מוֹעִיל תְּשׁוּבָה וְכוּ׳.** וּכְשֶׁהוּא פֻּתִי וְסָכָל וְאֵינוֹ מְרַחֵם עַל עַצְמוֹ שֶׁלֹּא לְאַבֵּד אֶת עוֹלָמוֹ ח״ו, אֲזַי מוֹצֵא פְּטוּר לְעַצְמוֹ לְהִתְרַחֵק מִן הַתְּשׁוּבָה מֵאַחַר שֶׁכְּבָר נִכְתַּב עָלָיו שֶׁאֵין מוֹעִיל לוֹ תְּשׁוּבָה ח״ו, אֲבָל מִי שֶׁחוֹשֵׁב בֶּאֱמֶת עַל הַתַּכְלִית שֶׁלּוֹ וְיֵשׁ לוֹ רַחֲמָנוּת עַל עַצְמוֹ, אֲזַי אַף עַל פִּי שֶׁרוֹאֶה כָּל מִינֵי הִתְרַחֲקוּת שֶׁבָּעוֹלָם וְאַף עַל פִּי שֶׁכָּתוּב עָלָיו שֶׁאֵין מוֹעִיל לוֹ תְּשׁוּבָה אַף עַל פִּי כֵן אֵין מִסְתַּכֵּל עַל זֶה כְּלָל, אַדְרַבָּא, יֵשׁ לוֹ רַחֲמָנוּת יוֹתֵר עַל עַצְמוֹ, כִּי אַף עַל פִּי כֵן מַה יְּהֵא בְּסוֹפוֹ וּמַה יַּעֲשֶׂה לְיוֹם פְּקֻדָּה, **וּמִי שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה לְהַטְעוֹת אֶת עַצְמוֹ שֶׁלֹּא לְאַבֵּד אֶת עוֹלָמוֹ ח״ו, כָּל מַה שֶּׁמּוֹצֵא וְרוֹאֶה שֶׁמְּרַחֲקִין אוֹתוֹ יוֹתֵר, הוּא מְרַחֵם עַל עַצְמוֹ יוֹתֵר וְצוֹעֵק אֶל ה׳ יוֹתֵר וְיוֹתֵר מֵעוּמְקָא דְּלִבָּא, עַד יַשְׁקִיף וְיֵרֶא ה׳ מִשָּׁמַיִם, כִּי בֶּאֱמֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ חָפֵץ חֶסֶד הוּא, וְאֵין שׁוּם דָּבָר שֶׁיַּעֲמֹד בִּפְנֵי הַתְּשׁוּבָה** וּכְמוֹ שֶׁמָּצִינוּ כְּבָר בְּכַמָּה וְכַמָּה רְשָׁעִים גְּדוֹלִים שֶׁפָּגְמוּ בְּטִפֵּי הַמּחַ וְכָפְרוּ בָּעִקָּר וְאַף עַל פִּי כֵן נִתְקַבְּלוּ בִּתְשׁוּבָה, וַאֲזַי כְּשֶׁזּוֹכֶה לַעֲמֹד בַּנִּסָּיוֹן הַזֶּה וְשָׁב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה אַף עַל פִּי שֶׁנִּדְמֶה לוֹ שֶׁמַּרְחִיקִין אוֹתוֹ כַּנַּ״ל, אֲזַי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְרַחֵם עָלָיו וְנִתְקָרֵב עַל יְדֵי זֶה דַּיְקָא, עַל יְדֵי שֶׁעָמַד בַּנִּסָּיוֹן הַזֶּה שֶׁל הִתְרַחֲקוּת כַּנַּ״ל וְהָבֵן.

וכאמור לעיל, כל אלו הדברים אמורים דוקא לגבי ׳תשובה׳ על מה שפגם [אפילו במזיד], אך לא לענין ׳תיקון׳, כי זה ידוע שישנו חילוק בין המושג ׳תשובה׳ לבין המושג ׳תיקון׳, כי אף אם ישוב בתשובה ויהיה נקי כלפי שמיא,

אעפ״כ נצרך עוד לתקן את מה שפגם, וכל שכן בענין פגם הברית שהוא פגם טיפי המח כידוע, וכל שכן וכל שכן במזיד, שאז הוא פגם גדול מאד. והנה לזה הענין מיוחד ׳התיקון הכללי׳ הנאמר על קברו, שבעת שיבוא על קברו ז״ל, אזי ׳אפילו אם יהיה אותו האדם איך שיהיה, אפילו אם עבר מה שעבר, רק מעתה יקבל על עצמו שלא ישוב לאוולתו חס ושלום׳ (חיי מוהר״ן סימן רכה) היינו שיקבל על עצמו תשובה ׳לבל יעשה עוד מכאן ולהבא׳ (שיחות הר״ן סימן עא), ויאמר אז העשרה מזמורים שניתנו לפגם מקרה לילה, ויתן פרוטה לצדקה בעבור נשמת רבינו ז״ל, אזי כעת אחר שיתנסה שוב, ויעמוד ב״ה בנסיון ולא יפגום עוד, הנה כעת מלבד מה שיהיה נחשב **לבעל תשובה גמור** באותו ענין, גם כל פגמיו שפגם והשחית, מובטח לו **שיתוקנו לגמרי**.

ונמצא מבואר, שמלבד התיקון המובטח ע״י רבינו ז״ל לכל מי שיאמר עשרה המזמורים על קברו, שאז הוא תיקון הכללי לכל הפגמים כולם, שעל כן גם רבינו ז״ל ׳יתאמץ וישתדל לאורך ולרוחב להושיעו ולתקנו׳ (כמובא בשיחות הר״ן סימן קמא), הנה מלבד זה גם נצרכת תשובה של החוטא ושיקבל על עצמו שלא ישוב עוד לאוולתו, הן בענין פגם הברית במזיד ח״ו, והן בענין שאר הפגמים כולם, כמו שיודע כל אחד בנפשו. שגם בענין זה צריך להודיע על עוד תיקון נוסף מלבד התיקונים הנ״ל, והוא מובא בתורה ׳אנכי׳ (ליקוטי מוהר״ן סימן ד), ומבואר שם הענין של ׳וידוי דברים לפני רבינו ז״ל׳, והוא תיקון למה שנחקקו גם העבירות בעצמותיו, עיין שם היטב ותבין.

ואני רופא אותה – תיקון גמור בשלימות

וכאמור בדברינו, מעלת התיקון הכללי על קברו היא מבוארת בעומק רב ב׳מעשה משריון׳, וכמבואר בלשון רבינו ז״ל בסוף המעשה שם:

> וְאָמַר שֶׁזֶּה ׳הַשָּׁגָה׳, הָיינוּ הַשָּׁגוֹתָיו הַנּוֹרָאוֹת. וְאָמַר, דְּבָרִים כָּאֵלּוּ וְלָשׁוֹן כָּזֶה [כמו שמובא במעשה משריון המובא קודם לכן] לֹא נִשְׁמַע מִיּוֹם בְּרִיאַת שָׁמַיִם וָאָרֶץ. וְאָמַר כִּי יֵשׁ אֶחָד שֶׁעוֹשֶׂה כְּלִי נִפְלָאָה וּכְשֶׁאֶחָד יָכוֹל לְכַוֵּן לַעֲשׂוֹתָהּ אַחֲרָיו הוּא גַּם כֵּן חִדּוּשׁ. אֲבָל עִנְיָן זֶה הוּא חִדּוּשׁ נִפְלָא שֶׁאֲפִילּוּ לָשׁוֹן כָּזֶה לֹא נִשְׁמַע מִיּוֹם בְּרִיאַת הָעוֹלָם כַּנַּ״ל. גַּם אָמַר אָז שֶׁעִנְיָן סִפּוּר זֶה שֶׁל הַשִּׁרְיוֹן יִהְיֶה בְּסוֹד וְלֹא יִגָּלוּ כִּי אִם לִיחִידֵי סְגוּלָה׳.

וביאור הסיפור שם **בתמצית** באופן הנוגע לענייננו הוא, שיש שריון אשר בכוחו למנוע מהחיצים מלהכנס ולפגוע באדם, אך גם זה אינו בשלימות, כי אם ירו בו בחזקה הוא יוכל להשבר ויכנסו החיצים. אך ישנו שריון רוחני שהוא מושלם בלא שום חסרון, כי אף שהאדם כבר נפגע מהחיצים ח״ו, אעפ״כ מעלת השריון הנ״ל היא שבכחו יחזור האדם לתחייה, ואם יהרגוהו עוד הפעם, אזי שוב יחזור ויחייה. וזה השריון הוא חידוש עצום, חידוש שלא נאמר מיום בריאת העולם. ובודאי כוונת הדברים היא על כחו של רבינו ז״ל בעצמו, שע״י התיקון הכללי על קברו [שזה בעצם הענין שנאמר בסמוך למעשה הנ״ל], אזי יוכל האדם לזכות לתיקון גמור באופן שהחיצים שפגעו בו והמיתוהו הם יתבטלו מעיקרא עד שכעת יקום שוב לתחייה.

וענין זה שבכח הצדיק האמת ניתן לתקן הכל, הוא גם מרומז היטב בלשון מוהרנ״ת ז״ל בליקוטי עצות (ערך תשובה, אות לג המיוסדת על שיחה עא) וזו לשונו:

> עַל כָּל עֲבֵרוֹת שֶׁבָּעוֹלָם מוֹעִיל תְּשׁוּבָה, וַאֲפִלּוּ עַל הֶעָוֹן הַחָמוּר שֶׁבַּתּוֹרָה שֶׁהוּא מִי שֶׁהוֹצִיא זֶרַע לְבַטָּלָה בְּמֵזִיד חַס וְשָׁלוֹם, אוֹ כָּל מִינֵי פְּגַם הַבְּרִית הַחֲמוּרִים חַס וְשָׁלוֹם, עַל הַכֹּל מוֹעִיל תְּשׁוּבָה. וְאֵין כַּוָּנַת הַזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ כְּפִשׁוּטוֹ, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין לְךָ דָּבָר שֶׁעוֹמֵד בִּפְנֵי הַתְּשׁוּבָה כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה. וּכְבָר מְבֹאָר **שֶׁעִקַּר הַתְּשׁוּבָה הַשְּׁלֵמָה, אִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת כִּי אִם עַל יְדֵי צַדִּיקֵי אֱמֶת, וְעַל יָדָם יְתֻקַּן הַכֹּל**.

גם ראה מה שכתב הר״ר נחמן מטולטשין ז״ל (תלמידו המובהק של מוהרנ״ת של), שענין אמירת התיקון הנ״ל לשני עדיו (ר׳ אהרון ור׳ נפתלי ז״ל) הוא נאמר בסמוך לאמירת המעשה משבעה בעטלערס, וכן בסמוך לאמירת תורה עד, אשר מובא בה כי כעת כל ההתחלות הן מהצדיק האמת (כפי שנתבאר בספרנו **מִנַּחַל בְּדָרֶךָ יִשָּׂאֵהוּ** על תורה זו, וכפי שנשמע מר׳ נתן ב״ר יהודה ז״ל תלמיד מוהרנ״ת ז״ל (כמובא במכתביו בספר ׳נתיב צדיק׳) ששמע מפי מוהרנ״ת ז״ל שאמר: ׳**ועכשיו יש רבינו ז״ל שכל ההתחלות מאתו**׳), וכן בסמוך לנסיעתו של רבינו ז״ל לאומן [אשר שם נסתלק ונקבר], והם כולם קשורים בקיטרא חדא, כי דוקא במקום קברו באומאן ניתן **להתחיל כעת את כל ההתחלות מחדש ע״י שיאמר שם העשרה מזמורים שהם**

׳תיקון הכללי׳, עד שבכחו הנורא של רבינו ז״ל יזכה שכל החיצים שנכנסו בו והמיתהו בעבור כל פגמיו - יוצאו ממנו במהרה, עד שיזכה כעת לרפואת נפשו **בשלימות** (היינו שיזכה ל׳תיקון הפגם׳ וזאת מלבד ׳תיקון התשובה׳) וכמו שהשתבח הבעטלער שהיה בלא ידים בכחו הנורא לרפאות את הבת מלכה מפגיעת העשרה חיצים, וסיים ואמר: ׳ואני רופא אותה׳.

וזו לשון הר״ר נחמן מטולטשין ז״ל במכתבו (מובא בסוף ספר עלים לתרופה):

> אַחַר פּוּרִים קוֹרִין פָּרָשַׁת פָּרָה, בְּתְחִלָּה הוּא פּוּר כִּי פּוּרִים עַל שֵׁם הַפּוּר וְאַחַר כָּךְ נַעֲשָׂה פָּרָה, וְכָל זֶה הֶכְנָה לְפֶסַח, שִׁפְתוֹתָיו שׁוֹשַׁנִּים וְכוּ׳ וְכוּ׳, וּמֵרֻמָּז בַּתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה צֵרוּף פּוּרִים בְּהַפָּסוּק שֶׁמְּדַבֵּר מֵעִנְיַן פֶּסַח. וּתְנוּעַת הַנִּגּוּן בִּרְמִיזוֹת הָעֵינַיִם וְהַיָּדַיִם הַקְּדוֹשִׁים וְהַנּוֹרָאִים שֶׁהָיָה מַרְאֶה לָנוּ תַּלְמִידוֹ הַקָּדוֹשׁ מוֹרִי וְרַבִּי מוֹרֵנוּ הָרַב רַבִּי נָתָן זֵכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה גַּם כֵּן אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר אֲפִלּוּ פָּנִים אֶל פָּנִים מִכָּל שֶׁכֵּן בִּכְתָב. וּבִכְלָל מַה שֶּׁהִתְחִיל אַחַר כָּךְ בְּקוֹל רָם וְחָזָק, בְּתְחִלָּה הָיָה כָּל הַתְּחָלוֹת מִפֶּסַח וְעַל כֵּן כָּל הַמִּצְוֹות הֵם זֵכֶר לִיצִיאַת מִצְרַיִם, ״אוּן הַיינְט״ [ועכשיו] וּמָשָׁךְ בְּקוֹל נְעִימָה ״אוּן הַיינְט״ [ועכשיו] כַּמָּה רְגָעִים וְנִשְׁאַר בִּשְׁתִיקָה. מַה נֹּאמַר וּמַה נְּדַבֵּר אֲשֶׁרֵינוּ שֶׁאָזְנֵינוּ זָכוּ לִשְׁמֹעַ כָּל זֹאת, וּבִכְלָל אֵיךְ שֶׁגִּלָּה לָנוּ מָרָן מוֹרֵנוּ הָרַב רַבִּי נָתָן זְכוּרוֹנוֹ לִבְרָכָה עַד הֵיכָן שֶׁמִּתְנוֹצֵץ בְּלִבּוֹ הַזַּךְ כָּל זֹאת בְּכַמָּה צֵרוּפִים. וְאַחַר כָּךְ תֵּכֶף גִּלָּה הַתִּקּוּן שֶׁל הַיּוּד מִזְּמוּרִים בִּפְרָטִיּוּת וְהִזְהִיר אָז לְדוֹרוֹת בְּהַבְטָחָה גְּדוֹלָה בְּעִדִּים נֶאֱמָנִים שֶׁיַּעֲמֹד בְּעֶזְרָתֵנוּ סֶלָה תָּמִיד כָּל מִי שֶׁיָּבוֹא עַל קִבְרוֹ הַקָּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא וְכוּ׳, וְאַחַר כָּךְ תֵּכֶף סִפֵּר הַמַּעֲשֶׂה הַנּוֹרָאָה בִּירֻאָה עִלָּאָה דְּעִלָּאָה שֶׁל הַזַּיִן בֶּעטְלֶירס, וְאַחַר כָּךְ תֵּכֶף אַחַר פֶּסַח נָסַע לְאוּמַאן, **וְכָל זֹאת גִּלָּה רָמָזִים מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ מוֹרֵנוּ הָרַב רַבִּי נָתָן זְכוּרוֹנוֹ לִבְרָכָה שֶׁהַפֹּל אֶחָד וְהַכֹּל קֶשֶׁר אֶחָד** וְכָלוּל בְּהַדִּבּוּר ׳אוּן הַיינְט׳. וּבְהַהַמְשָׁכָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁמָּשַׁךְ תֵּבֵת ׳אוּן הַיינְט׳ בַּאֲרִיכוּת נֹעַם. אוּן הַיינְט צְרִיכִין לְגַלּוֹת הַמִּזְמוּרִים בִּפְרָטִיּוּת וּלְהַבְטִיחַ הַבְטָחָה הַנַּ״ל, אוּן הַיינְט צְרִיכִין לְסַפֵּר הַמַּעֲשֶׂה הַנַּ״ל וּלְסַיֵּם ׳אוּן אִיךְ הֵיי״ל זַיא׳ [ואני רופא אותה], אוּן הַיינְט צְרִיכִין לִנְסֹעַ לְאוּמַאן וְלִנְטֹעַ מְקוֹם קְדֻשָּׁתוֹ לְדוֹרוֹת עוֹלָם בְּאוּמָאן. טוֹב לְהוֹדוֹת לַה׳ עַל אֲשֶׁר זָכִינוּ לֵידַע מִכָּל זֶה וּלְהִתְנוֹצֵץ בִּלְבָבֵנוּ אֵיזֶה מְעַט כְּמִצִּיץ מִן הַחֲרַכִּים, וּלְבָאֵר כָּל זֹאת אִי אֶפְשָׁר בִּכְתָב, אַךְ מֵעִצָּם אַהֲבַת אֱמֶת שֶׁמְּשָׁרֵשׁ בִּלְבָבֵנוּ מִנְּעוּרֵינוּ לֹא יָכֹלְתִּי לְהִתְאַפֵּק לִיקַח עֵטִי וְעִתִּי בְּיָדִי לִרְשֹׁם עַל כָּל פָּנִים מַה שֶּׁהוּא, כִּי הַהַזְכָּרָה בְּעַצְמָהּ מְחַיֶּה וּמֵשִׁיב נַפְשׁוֹתֵינוּ הָעֲיֵפוֹת וְהַחֲלוּשׁוֹת, מִי יִתֵּן שֶׁנִּזְכֶּה עוֹד לִרְאוֹת פָּנִים אֶל פָּנִים בַּחַיִּים חַיּוֹתֵינוּ לְדַבֵּר כָּל זֶה פָּנִים אֶל פָּנִים אַךְ הַכֹּל הוּא אַשְׁרֵינוּ אוּן אַשְׁרֵינוּ וְכוּ׳ וְכוּ׳.

גם קישור הדברים הנ״ל, היינו שענין הוצאת החיצים שזה בחינת תיקון הברית הוא קשור לענין התיקון הכללי שהוא בחינת עשרה מיני נגינה, הוא מבואר ומרומז היטב בדברי מוהרנ״ת ז״ל בליקוטי הלכות (הלכות פריה ורביה, הלכה ג אות י), ובריבוי ההקדמות לעיל הם מתבארים כעת באור חדש, וראה לשונו הזהב שם ומצא מרגוע וחיים לנפשך באופן שתקבל כח חדש לשוב בתשובה שלימה:

> וְשָׁם בְּסוֹף הַמַּעֲשֶׂה הַנַּ״ל, בְּהַמַּעֲשֶׂה שֶׁל יוֹם הַשִּׁשִּׁי בַּמֶּה שֶׁהִתְפָּאֵר הַבֶּעטְלִיר שֶׁהָיָה בִּלְא יָדַיִם נֶגֶד כָּל אֶחָד וְאֶחָד שֶׁהִתְפָּאֵר בְּהַכֹּחַ שֶׁיֵּשׁ לוֹ בְּיָדָיו וְכוּ׳ וְכוּ׳, עַיֵּן שָׁם הָעִנְיָן הַנִּפְלָא וְהַנּוֹרָא הַזֶּה, אִם הָיִיתָ בֵּין מְחַצְּדֵי חַקְלָא, וְאִם רָאִיתָ בִּסְפָרִים, וּבִכְלָל בַּתְּקוּנִים וְזֹהַר וּבַסָּבָא, תָּבִין מֵרָחוֹק, כְּמֵצִיץ מִן הַחֲרַכִּים, נוֹרָאוֹת נִפְלָאוֹת תְּמִים דֵּעִים, וְאֵין לְהַאֲרִיךְ בָּזֶה כָּאן.

> וּבַסּוֹף מְבֹאָר שֶׁהוּא הִתְפָּאֲרוּת כְּנֶגֶד כֻּלָּם, כִּי כֻּלָּם אַף עַל פִּי שֶׁהָיוּ גְּדוֹלִים בְּמַעֲלָה מַפְלֶגֶת מְאֹד מְאֹד וְהָיָה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד כֹּחַ נִפְלָא וְנוֹרָא בְּיָדָיו מַה שֶּׁלֹּא נִמְצָא כָּזֹאת אֲפִלּוּ לְחַד בְּדָרָא כִּי אִם לְיִחִידֵי גְּדוֹלֵי צַדִּיקִים נִפְלָאִים שֶׁהָיוּ חִדּוּשִׁים מְיֻחָדִים בְּכַמָּה וְכַמָּה דּוֹרוֹת, כְּגוֹן שֶׁאֶחָד הִתְפָּאֵר שֶׁיָּכוֹל לְהוֹצִיא הַחִצִּים בְּיָדָיו אֲפִלּוּ לְאַחַר שֶׁזָּרְקוּ אֶת הַחֵץ, וּלְאַחַר שֶׁהִגִּיעַ הַחֵץ לְתוֹךְ מִי שֶׁנִּזְרַק לוֹ הַחֵץ, מִי שָׁמַע כָּזֹאת, **מִי שָׁמַע צְרוּפֵי אוֹתִיּוֹת כָּאֵלֶּה שֶׁיִּתְפָּאֵר אָדָם עִם חִדּוּשׁ כָּזֶה אֲפִלּוּ בְּגַשְׁמִיּוּת, שֶׁיּוּכַל הָאָדָם בִּמְקוֹמוֹ שֶׁזָּרַק הַחֵץ לַחֲזֹר וּלְהַמְשִׁיךְ הַחֵץ בַּחֲזָרָה לְאַחַר שֶׁיָּצָאָה הַחֵץ וְנִזְרָקָה לְתוֹךְ הַנּוֹכְחִי שֶׁנִּזְרָק בּוֹ, כִּי רַק ה׳ יִתְבָּרַךְ מִתְפָּאֵר בָּזֶה**, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, בָּשָׂר וָדָם זוֹרֵק חֵץ וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהַחֲזִירָהּ, וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא זוֹרֵק חֵץ וְאַחַר כָּךְ מַחֲזִירָהּ שֶׁנֶּאֱמַר, ״וְתֹאחֵז בְּמִשְׁפָּט יָדִי״. וּבִכְלָל שֶׁבֶּאֱמֶת מְרֻמָּז עִנְיַן הַחִצִּים עַל כָּל הַפְּגָמִים שֶׁל הָעֲוֹנוֹת הַמַּגִּיעִים לְהַשְׁכִּינָה

שֶׁהֵם כְּחִצִּים הַנִּזְרָקִים וּפוֹגְמִים מְאֹד בְּנֶפֶשׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי, וְכָל אָדָם וְאָדָם עַל כָּל עָוֹן וּפֶגָם שֶׁהוּא עוֹשֶׂה, וּבִפְרָט פֶּגַם הַבְּרִית, הוּא זוֹרֵק חֵץ מַמָּשׁ לְנַפְשׁוֹ, כִּי בְּרִית נִקְרָא קֶשֶׁת וְחִצִּים כַּיָּדוּעַ, בִּבְחִינַת מַה שֶּׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, כָּל זֶרַע שֶׁאֵינוֹ יוֹרֶה כְּחֵץ וְכוּ׳. **וּבְוַדַּאי זֶה שֶׁהִתְפָּאֵר שֶׁיָּכוֹל לַחֲזֹר וּלְהַמְשִׁיךְ הַחִצִּים לְאַחַר שֶׁהִשִּׁיגוּ וְהִגִּיעוּ לְתוֹךְ הַנִּזְרָק בּוֹ בְּוַדַּאי הָיָה צַדִּיק נִפְלָא וְנוֹרָא, וְחִדּוּשׁ נִפְלָא שֶׁלֹּא נִמְצָא דֻּגְמָתוֹ בְּכָמָּה דּוֹרוֹת שֶׁיִּתְפָּאֵר שֶׁיָּכוֹל לְתַקֵּן תִּקּוּן הַבְּרִית לְמִי שֶׁפָּגַם בּוֹ, שֶׁהוּא בְּחִינַת לְהוֹצִיא הַחִצִּים מִמָּקוֹם שֶׁנִּזְרַק לְשָׁם.** וְאַף עַל פִּי שֶׁזֶּה שֶׁהִתְפָּאֵר בָּזֶה הָיָה חִדּוּשׁ נִפְלָא וְנוֹרָא כָּזֶה, אַף עַל פִּי כֵן הָיָה נֶחֱשָׁב כְּלֹא נֶגֶד זֶה הַבֶּעטְלִיר שֶׁהָיָה בְּלֹא יָדַיִם, כִּי זֶה בְּלֹא יָדַיִם שְׁאָלוּ תֵּכֶף, אֵיזֶה מִין חִצִּים אַתָּה יָכוֹל לַחֲזֹר וּלְהַמְשִׁיךְ לַחוּץ? וֶהֱשִׁיבוֹ, מִין פְּלוֹנִי. עָנָה וְאָמַר, אֵין אַתָּה יָכוֹל לְרַפְּאוֹת אֶת הַבַּת מַלְכָּה, עַיִן שָׁם, וְאַף עַל פִּי שֶׁבְּוַדַּאי אֵינִי זוֹכֶה לֵידַע כְּטִפָּה מִן הַיָּם מִסּוֹד הַמַּעֲשִׂיּוֹת שֶׁסִּפֵּר רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הַמּוּבָאִים בְּסֵפֶר סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת, וּמִכָּל שֶׁכֵּן וְכָל שֶׁכֵּן בַּמַּעֲשֶׂה הַנּוֹרָאָה הַזֹּאת הַקְּדוֹשָׁה מִכֻּלָּם כְּמוֹ שֶׁמְּבֹאָר שָׁם, אַף עַל פִּי כֵן עִנְיָן זֶה בְּוַדַּאי מְרֻמָּז בְּדִבָּרָיו בְּתוֹךְ כְּלָלִיּוּת שְׁאָר הָעִנְיָנִים וְהַסּוֹדוֹת הַנּוֹרָאוֹת שֶׁכְּתוּבִין, אֲבָל עִנְיָן זֶה כָּלוּל בְּוַדַּאי גַּם כֵּן בְּדִבָּרָיו הַקְּדוֹשִׁים שֶׁבְּהַמַּעֲשֶׂה הַנַּ״ל, דְּהַיְנוּ שֶׁזֶּה שֶׁאָלוּ, אֵיזֶה מִין חִצִּים אַתָּה יָכוֹל לְהוֹצִיא? פֵּרוּשׁ, אֵיזֶה פֶּגַם הַבְּרִית אַתָּה יָכוֹל לְתַקֵּן? **כִּי יֵשׁ כַּמָּה וְכַמָּה בְּחִינוֹת בְּפֶגַם הַבְּרִית אַלְפֵּי אַלָפִים וְרִבֵּי רְבָבוֹת, כִּי בְּוַדַּאי לֹא כָּל הַפְּגָמִים וְהַחֲטָאִים שָׁוִים כַּיָּדוּעַ לַכֹּל,** הֶשִׁיבוֹ, מִין פְּלוֹנִי. (וְעַיֵּן שָׁם מַה שֶּׁכָּתוּב מֵעִנְיַן הַסַּמִּים שֶׁמּוֹשְׁחִים בָּהֶם הַחִצִּים שֶׁעַל יְדֵי זֶה מַזִּיקִים וְכוּ׳, וְהַכֹּל מְרֻמָּז לָעִנְיָן הַנַּ״ל), כְּלוֹמַר שֶׁזֶּה הַחֵלֶק מִפֶּגַם הַבְּרִית שֶׁהוּא בְּחִינַת מִין חֵץ פְּלוֹנִי, הוּא יָכוֹל לַחֲזֹר וּלְהַמְשִׁיךְ לַחוּץ וּלְתַקֵּן, הֶשִׁיבוֹ זֶה שֶׁבְּלֹא יָדַיִם, עֲדַיִן אֵינְךָ יָכוֹל לְרַפְּאוֹת אֶת הַבַּת מַלְכָּה, מֵאַחַר שֶׁאֵין אַתָּה יָכוֹל לַחֲזֹר וּלְהַמְשִׁיךְ כִּי אִם מִין חֵץ אֶחָד.

וְזֶה יָדוּעַ שֶׁהַבַּת מַלְכָּה שָׁם מְרֻמָּז עַל הַשְּׁכִינָה שֶׁהִיא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, כְּלָלִיּוּת נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּקְרֵאת ״בַּת מֶלֶךְ״, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב, ״כָּל כְּבוּדָּה בַת מֶלֶךְ פְּנִימָה״, וְכֵן בַּזֹּהַר וּבַתִּקּוּנִים נִקְרֵאת, ״בְּרַתָּא דְּמַלְכָּא״ בְּכַמָּה וְכַמָּה מְקוֹמוֹת. וְהַשְּׁכִינָה בְּגָלוּת מְדֻכֵּאת בְּיִסּוּרִים בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, בִּזְמַן שֶׁאָדָם מִצְטַעֵר שְׁכִינָה מָה אוֹמֶרֶת? קַלַּנִי מֵרֹאשִׁי קַלַּנִי מִזְּרוֹעִי. וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב, ״רָחֵל מְבַכָּה עַל בָּנֶיהָ מֵאֲנָה לְהִנָּחֵם עַל בָּנֶיהָ וְכוּ״. וְעַל זֶה נֶאֱמַר (אֵיכָה ג), ״דָּרַךְ קַשְׁתּוֹ וַיַּצִּיבֵנִי כַּמַּטָּרָא לַחֵץ, הֵבִיא בִכְלְיָתָי בְּנֵי אַשְׁפָּתוֹ״. כִּי כָּל הַחִצִּים הָרָעִים שֶׁל פֶּגַם הַבְּרִית נִזְרָקִים לְהַשְּׁכִינָה וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, חַס וְשָׁלוֹם, כַּיָּדוּעַ, וְזֶהוּ גַּם כֵּן בְּחִינַת (תְּהִלִּים לח): ״כִּי חִצֶּיךָ נְחָתוּ בִי וַתִּנְחַת עָלַי יָדֶךָ״. וְעַל כֵּן אַף עַל פִּי כֵן שֶׁזֶּה הִתְפָּאֵר שֶׁיָּכוֹל לְהוֹצִיא חֵץ, אַף עַל פִּי כֵן עֲדַיִן אֵינוֹ יָכוֹל לְרַפְּאוֹת אֶת הַבַּת מַלְכָּה, שֶׁהִיא הַשְּׁכִינָה, כְּלָלִיּוּת נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל, מֵאַחַר שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְהוֹצִיא כִּי אִם חֵץ אֶחָד, דְּהַיְנוּ שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְתַקֵּן כִּי אִם פֶּגַם הַבְּרִית אֶחָד יָדוּעַ, אֲבָל יֵשׁ עֲדַיִן חִצִּים רָעִים כָּאֵלּוּ שֶׁהֵם פְּגָמִים גְּדוֹלִים כָּאֵלּוּ שֶׁגַּם הוּא אֵינוֹ יָכוֹל לְהוֹצִיאָם וּלְתַקְּנָם, **אֲבָל זֶה שֶׁבְּלֹא יָדַיִם הִתְפָּאֵר בַּסּוֹף שֶׁהוּא יָכוֹל לְהוֹצִיא כָּל הָעֲשָׂרָה מִינֵי חִצִּים שֶׁבָּהֶם כְּלוּלִים כָּל מִינֵי חֲטָאִים וְכָל מִינֵי פֶּגַם הַבְּרִית שֶׁבָּעוֹלָם, כָּל הַחֲטָאִים וְהָעֲוונוֹת וְהַפְּשָׁעִים הַגְּדוֹלִים מְאֹד מְאֹד רַחֲמָנָא לִצְלַן, הַכֹּל כַּאֲשֶׁר לַכֹּל הוּא יָכוֹל לַחֲזֹר וּלְהַמְשִׁיךְ וּלְהוֹצִיא וּלְתַקֵּן הַכֹּל,** כִּי הוּא יָכוֹל לִכְנֹס לְתוֹךְ כָּל הָעֲשָׂרָה מִינֵי חוֹמוֹת שֶׁל מַיִם שֶׁשָּׁם מְנֻחַת הַבַּת מַלְכָּה שֶׁנִּפְלָה חֻלְשׁוּת זֶה כַּמָּה וְכַמָּה מֵאוֹת שָׁנִים, וְהוּא יָכוֹל לִכְנֹס לְשָׁם, לְתוֹךְ כָּל הָעֲשָׂרָה חוֹמוֹת שֶׁל מַיִם, וְיוֹדֵעַ לְהוֹצִיא כָּל הָעֲשָׂרָה מִינֵי חִצִּים וְיוֹדֵעַ כָּל הָעֲשָׂרָה מִינֵי דְּפִיקִין וְיוֹדֵעַ לְרַפְּאוֹתָהּ עַל יְדֵי כָּל הָעֲשָׂרָה מִינֵי נְגִינָה.

נִמְצָא, שֶׁעִקַּר הָרְפוּאָה שֶׁל הַבַּת מַלְכָּה, שֶׁהִיא הַשְּׁכִינָה, כְּלָלִיּוּת נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל, הוּא עַל יְדֵי עֲשָׂרָה מִינֵי נְגִינָה שֶׁהֵם כְּלָלִיּוּת הַשִּׂמְחָה. וְזֶה שֶׁכָּתַב רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּהַתּוֹרָה הַנַּ״ל, שֶׁעִקַּר כָּל הָרְפוּאוֹת בְּגַשְׁמִיּוּת וְרוּחָנִיּוּת הוּא עַל יְדֵי שִׂמְחָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת עֲשָׂרָה מִינֵי נְגִינָה, כִּי עֲשָׂרָה מִינֵי נְגִינָה מְחַיֶּין כָּל הָעֲשָׂרָה מִינֵי דְּפִיקִין שֶׁהֵם חִיּוּת הָאָדָם, וְכָל הַחוֹלָאַת, חַס וְשָׁלוֹם, וְכָל הָרְפוּאוֹת תְּלוּיִים בָּהֶם בְּהָעֲשָׂרָה מִינֵי דְּפִיקִין כַּיָּדוּעַ, וְעִקַּר חִיּוּת הָעֲשָׂרָה מִינֵי דְּפִיקִין הוּא עַל יְדֵי שִׂמְחָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת עֲשָׂרָה מִינֵי נְגִינָה, עַל כֵּן הַשִּׂמְחָה הוּא דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד וּצְרִיכִין לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּשִׂמְחָה תָּמִיד בְּכָל הַכֹּחוֹת, כִּי הִיא עִקַּר רְפוּאוֹת הַנֶּפֶשׁ וְהַגּוּף, בְּחִינַת רְפוּאַת הַבַּת מַלְכָּה כַּנַּ״ל.

נִמְצָא, שֶׁעִקַּר תִּקּוּן הַתְּשׁוּבָה, שֶׁהוּא רְפוּאַת הַנֶּפֶשׁ וְהַגּוּף, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב, "לְכוּ וְנָשׁוּבָה אֶל ה' כִּי הוּא טָרָף וְיִרְפָּאֵנוּ" וְכוּ', הוּא עַל יְדֵי הַשִּׂמְחָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת עֲשָׂרָה מִינֵי נְגִינָה, **עַל כֵּן בָּרֹאשׁ הַשָּׁנָה, שֶׁהוּא יוֹם רִאשׁוֹן לַעֲשָׂרַת יְמֵי תְּשׁוּבָה, מְעוֹרְרִין כָּל הָעֲשָׂרָה מִינֵי נְגִינָה עַל יְדֵי מְצַוַּת שְׁמִיעַת קוֹל שׁוֹפָר שֶׁכָּלוּל מֵעֲשָׂרָה מִינֵי נְגִינָה.** וְזֶה שֶׁמּוּבָא בַּתִּקּוּנִים כַּמָּה פְּעָמִים, כְּדֵין בְּרַתָּא דְּמַלְכָּא עָאלַת בַּעֲשָׂרָה מִינֵי נְגִינָה, עַיֵּן שָׁם.

מעלת התיקון הכללי בראש השנה

והנה אגב אורחא, הבט וראה מה שכתב שם בסוף דבריו, שעיקר התיקון של עשרה מיני נגינה [שהם הבחינה של תיקון הכללי כאמור] הוא נמשך ביתר שאת בראש השנה. ועל כן היא הנהגה טובה שנתייסדה בימינו להקפיד מאד על אמירת 'תיקון הכללי' על קברו בעיקר בראש השנה, ואף שכאמור ענין זה הוא מיוחד לכל השנה כולה, אבל בודאי ישנו טעם לשבח לומר התיקון הנ"ל גם בראש השנה עצמו, ובודאי גם בערב ראש השנה שהוא זמן תשובה לכל, וכל שכן כאשר רבים הם הבאים על ציון רבינו ז"ל ומספרים לו שם חסרונם שעי"ז זוכה הצדיק לעליות גדולות וממילא המשכת התיקונים בלי שיעור, ואם כן, כל שכן שיועיל התיקון הכללי אז, אך כאמור בודאי שהוא מועיל בכל השנה כולה ואין להפחית מזה בשל המעלה של ראש השנה [וראוי לציין, שאין שום מקור לכך שתיקון הכללי הוא חלק מוכרח לתיקוני ראש השנה של רבינו ז"ל, אלא הוא רק מעלה נפלאה כאמור].

מעלת אמירת עשרה המזמורים בכל יום

לאחר שנתבאר שאמירת עשרה המזמורים שתיקן רבינו ז"ל [כשלא אומרם על קברו] הם מועילים דוקא למקרה לילה בשוגג, כעת גם יש להביא מעט מקורות המיישבים את מנהג אנשי שלומינו לומר תיקון הכללי בכל יום ואף בלא שום פגם שנעשה קודם לכן:

כְּשֶׁבִּקֵּר מוֹהַרַנַ"תְּ **בְּצְפַת** בִּשְׁנַת תקפ"ג, וְנִפְגַּשׁ שָׁם עִם הָרַב, שָׁטַח הָרַב לִפְנֵי מוֹהַרַנַ"תְּ אֶת מַר לִבּוֹ, הֱיוֹת שֶׁעָשָׂה פַּעַם נֶדֶר לְסַיֵּם בְּכָל יוֹם אֶת כָּל סֵפֶר הַתְּהִלִּים וְעַתָּה בְּזִקְנוּתוֹ קָשֶׁה עָלָיו לְקַיֵּם אֶת נִדְרוֹ, וּבְכֵן שׁוֹאֵל הוּא אֶת מוֹהַרַנַ"תְּ מַה לַּעֲשׂוֹת, עָנָה לוֹ מוֹהַרַנַ"תְּ שֶׁמַּעֲתָּה יֹאמַר אֶת הָעֲשָׂרָה מִזְמוֹרִים 'תִּיקוּן הַכְּלָלִי', הַכָּלוּל מֵעֲשָׂרָה מִינֵי נְגִינָה שֶׁבָּהֶם נֶאֱמַר סֵפֶר הַתְּהִלִּים כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה (פְּסָחִים קיז.) בְּכָל יוֹם.

(שיח שרפי קודש חלק ב, אות תקעא)

הָרַב הַצַּדִּיק הַגָּאוֹן רַבִּי שְׁמוּאֵל הֵלֶר זצ"ל אב"ד דְּצְפַת הָיָה רָגִיל לוֹמַר שֶׁיֵּשׁ קַבָּלָה בְּיָדוֹ מֵרַבּוֹתָיו [שמן הסתם קיבלו הם ממוהרנ"ת ז"ל כמבואר בשיחה בסמוך לעיל] שֶׁהָאֹמֶר הָעֲשָׂרָה מִזְמוֹרִים הַלָּלוּ שְׁגִגָה רַבִּי נַחְמָן מִבְּרֶסְלֶב נֶחֱשַׁב בַּשָּׁמַיִם כְּאִלּוּ אָמַר וְסִיֵּם אֶת כָּל סֵפֶר תְּהִלִּים.

(ספר ימי שמואל, פרק ה)

אָמְרוּ [אנשי שלומינו], אִם מוֹעִיל אֲמִירַת 'תִּקּוּן הַכְּלָלִי' לְאַחַר הַפְּגַם, הֲרֵי שֶׁאִמִּירָתָהּ לְפָנָיהָ תּוֹעִיל לוֹ בְּוַדַּאי מִלְּהִכָּשֵׁל חָלִילָה. וְאָכֵן, הָיוּ נוֹהֲגִים הָרִבִּים אַנַ"שׁ לְאָמְרוֹ בְּכָל יוֹם.

(שיח שרפי קודש חלק ד, אות צו)

גם צריך להוסיף עוד שני טעמים ששמעו אוזניי: **א.** והנה הטעם הראשון הוא, שיכול להיות שפגם בשנתו בלא ידיעתו, שגם אז הוא נחשב למקרה לילה מכיון שנעשה לו ע"י הרהור. ואף שגופו נקי בלא רבב, אעפ"כ עוד עתיד לצאת אל הלחוץ בהטלת מימיו. ולכן מטעם זה, ראוי לומר התיקון הנ"ל בכל יום, כי לא תמיד המקרה הוא בידיעת האדם; **ב.** ועוד טעם נוסף אשר גם הוא מסתבר מאד, שאם המנהג היה לומר התיקון רק בעת מקרה לילה ולא בכל יום, אזי היתה בושה גדולה לאדם לאומרו, כי אז הכל היו מכירים בו שפגם. ולכן מנהג זה שיאמרוהו כולם בכל יום, זקנים עם נערים, הוא מנהג נפלא אשר על ידו לא יבושו ולא יכלמו כל הבוטחים ברבינו ז"ל.

וכאשר גם נוסיף את שני הטעמים שנתבארו בשיחות לעיל: **ג.** שאמירת המזמורים הנ"ל היא נחשבת לקריאת ספר תהילים שלם, אשר ידוע ומקובל (ליקוטי מוהר"ן תניינא סימן עג) שאמירת תהלים היא מסוגלת ומעוררת לתשובה; **ד.** וכן

שנוסיף את סברת אנשי שלומינו, שהם כבני הנביאים ממש, שע״י אמירת המזמורים יועיל לו שלא להכשל; וגם שנוסיף לכל זה את מה שנתבאר לעיל: **ה.** שיתכן ואמירת המזמורים הנ״ל [שלא על קברו] היא מועילה בבחינה מסוימת גם למה שפגם בעבר במזיד. הנה **בכל אלו הטעמים**, נראה כי הוא מנהג קדוש ונפלא לומר עשרה המזמורים למקרה לילה בכל יום ויום, אשרי מי שיאמרם.

סוף דבר

סוף דבר הכל נשמע, ועתה אסכם לך בקצרה ממש את המורם מכל דברינו לעיל, ותוכל לראות כיצד כל שאלותיך לעיל מתורצות היטב ובלא שום ספק בס״ד:

א. אמירת עשרה המזמורים שגילה רבינו ז״ל הם אינם ״תיקון הכללי״, ונקראים בימינו כן רק בשם המושאל.

ב. אמירתם אינה מועילה ל׳תיקון גמור׳ לעוון מזיד ואין שום מקור לכך, וכל שכן שאינה מועילה אם גם מזיד לכתחילה ח״ו.

ג. מן הסתם יש בהם ׳תועלת׳ גם לפגם המזיד, אך כאמור, לא ניתן לומר שהוא תיקון גמור, כי זהו היפך דברי רבינו ז״ל. ובפרט עפ״י המבואר בדברי מוהרנ״ת ז״ל בליקוטי הלכות (הלכות פריה ורביה, הלכה ג אות י), ש׳יש כמה וכמה בחינות בפגם הברית, אלפי אלפים ורבי רבבות, כי בודאי לא כל הפגמים והחטאים שוים כידוע לכל׳, ממילא מוכרח שישנו חילוק מהותי בין הפוגם בשוגג לפוגם במזיד ח״ו, ולכן אין לנו להכריח שאמירת עשרה המזמורים ׳תועיל׳ לעוון המזיד, אלא רק לומר זאת מן הסברא. והנה גם כל זה אינו סותר שאם יש מי שמונח בפגם הנורא הזה במזיד, אך שבמהותו הוא כתינוק שנשבה ואנוס לתאוותיו, שבודאי ראוי לו לומר התיקון למקרה לילה בכל עת שפגם ח״ו, ובעיקר ראוי לו לצעוק ולהתחנן על נפשו שייצא מזה הפגם, ובעיקר וביותר מכל ראוי לו להמלט על נפשו ולנסוע לעיר אומאן ושם לשוב בתשובה ולומר התיקון הכללי, ואז ישוב ויתרפא מכל חטאיו ותאוותיו, כי כחו של רבינו ז״ל נורא ואיום לא רק לתקן האדם, אלא גם לסייע לאדם לשוב בתשובה מבחירתו, ואלו הם אחד מנפלאות הציון הקדוש, שדוקא שם ניתן להתעורר מאד מאד בתשובה והתחיל מחדש וכתינוק שנולד ממש.

ד. רק אמירת עשרת המזמורים הנ״ל על קברו הם נקראים בשם ״תיקון הכללי״ ורק אז הם גם מועילים בשלימות למה שפגם במזיד, אך גם זה הענין הוא דוקא כאשר מקבל על עצמו תשובה שלימה ושלא ישוב עוד לאוולתו.

ה. ישנו חילוק מהותי בין ׳תשובה׳ ל׳תיקון׳, כי תשובה היא כפשוטו וכמו שכתוב בכל הספרים הקדושים, אך ׳תיקון׳ הוא ענין אחר לגמרי, ורבינו ז״ל גילה תיקון חדש לגמרי לענין ׳מקרה לילה׳, ואף הפליג ביתר שאת לגלותנו את ענין ׳התיקון הכללי׳ על קברו, שהוא תיקון גדול ונורא מאד מאד לכל הפגמים כולם ובפרט לפגם הברית, בין בשוגג ובין במזיד.

ו. אין חיוב לומר את עשרה המזמורים הנ״ל בכל יום, אך בודאי היא הנהגה נפלאה אשר יש בה מעלות רבות, ובפרט בראש השנה.

עתה אחתום בברכה, שיהי רצון ונזכה בכח רבינו ז״ל לתשובה שלימה ולתיקון הכללי גמור, ושיתגלה כחו הגדול לתקן את כל העולם כולו, ובזכות תיקון חטא זה יבוא משיח צדקנו לקבץ נפוצותינו, כמו שכתוב (תהלים קמז, ב): ״בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַם ה׳ נִדְחֵי יִשְׂרָאֵל יְכַנֵּס״, במהרה בימינו אמן.

ידידך עוז

אברהם פלג כהן